

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Martin Donát

Klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání do školního vzdělávacího programu České republiky na prvním stupni základní školy

Olomouc 2016

vedoucí práce: Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.

Poděkování

Rád bych poděkoval všem, kteří se podíleli na vytvoření této diplomové práce, zejména její vedoucí Mgr. Dominice Provázkové Stolinské, Ph. D. za cenné rady, připomínky, postřehy a koordinace. Rovněž děkuji ostatním pedagogům Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci za snahu, kterou mi během studia věnovali.

Dále děkuji pedagogům první stupně na Základní škole v Lužné, 3. základní škole v Rakovníku a Základní škole Na Dlouhém lánu v Praze 6 za jejich ochotu a vstřícnost při výzkumu na diplomové práci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedení pramenů a literatury.

V Olomouci dne 22. 4. 2016

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 REFORMA ŠKOLSTVÍ V ČR.....	9
1. 1 Přehled vzdělávacích dokumentů od roku 1989.....	9
1. 1. 1 90. léta.....	9
1. 1. 2 Dokumenty od roku 2000.....	15
1. 2 Reforma českého školství v Evropě.....	18
2 RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	21
2. 1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	22
3 STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY DO ROKU 2020.....	24
3. 1 Hlavní cíle Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.....	24
3. 1. 1 Snižovat nerovnosti ve vzdělávání.....	25
3. 1. 2 Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad.....	27
3. 1. 3 Odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému.....	29
EMPIRICKÁ ČÁST.....	30
4 IMPLEMENTACE RVP DO ŠVP NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH.....	31
4. 1 Výzkumný problém.....	31
4. 2 Výzkumné otázky.....	32
4. 3 Výzkumný soubor.....	35
4. 3. 1 Základní škola a mateřská škola Lužná, okres Rakovník.....	35
4. 3. 2. 3. základní škola v Rakovníku.....	37
4. 3. 3 Základní škola v Praze 6, Na Dlouhém lánu.....	38
4. 3. 4 Respondenti.....	40
4. 4 Výzkumné metody.....	43
4. 4. 1 Dotazování.....	44
4. 5 Analýza a interpretace dat.....	45
4. 6 Vyhodnocení.....	53
ZÁVĚR.....	58
SEZNAM LITERATURY.....	61

ÚVOD

Abychom mohli určit některé klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu, musíme se seznámit se základními kurikulárními dokumenty ve školském systému České republiky. Jako první tedy shrneme historii vzdělávacích programů od roku 1989, který byl v našich dějinách velmi důležitým mezníkem. Již v 90. letech vznikalo mnoho studií a reforem. V závěru posledního desetiletí minulého století došlo také k vytvoření velmi významných vzdělávacích programů s názvem Standard základního vzdělávání platný od roku 1995, který zahrnoval programy Základní škola, Obecná škola a Národní škola, jimž jsme se věnovali výrazněji, a to především cílům, které si vytyčily, s důrazem na první stupeň základní školy. Na naplnění těchto cílů totiž můžeme sledovat vývoj vzdělávacích programů.

Za velmi důležitý mezník považujeme samozřejmě vznik Rámcových vzdělávacích programů, které jsou platné od roku 2007. V naší práci se tedy budeme věnovat i jim. Shrňeme základní cíle Rámcových vzdělávacích programů s důrazem na cíle a inovace, které přinesli do české výuky. Budeme pracovat s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a opět se zaměříme na první stupeň základních škol. Největší změnou bylo zrušení klasických školních osnov a volná ruka při řazení předmětů do ročníků. Jediné, co musejí školy dodržet, je splnění očekávaných výstupů. Rámcové vzdělávací programy přinesly také klíčové kompetence a průřezová témata, jimž se budeme také v práci věnovat.

V roce 2014 byla schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, která nahrazuje Bílou knihu z roku 2001. Proto právě tomuto, relativně novému, dokumentu věnujeme dostatek prostoru. Dokument obsahuje tři klíčové priority. Tou první je snižování nerovnosti ve vzdělávání, druhou je podpora kvalitní výuky učitele, s čímž souvisí dokončení a zavedení kariérního systému či posílení kvalitní výuky budoucích pedagogů na vysokých školách a třetí prioritou je odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému.

Následovat bude již samotný výzkum a tedy empirická část práce, která je stěžejní částí této práce. Provedli jsme výzkum na třech základních školách, abychom zjistili jaké klady a zápory vidí pedagogové v implementaci Rámcových vzdělávacích programů do školních vzdělávacích programů. Školy jsme vybrali podle velikosti obce, kde se nacházejí. První školou je Základní škola v Lužné, což je menší obec s necelými dvěma tisíci obyvatel. Jako druhou školu jsme zvolili 3. základní školu v Rakovníku, která je největší v daném městě a třetí školou byla pražská Základní škola Na Dlouhém lánu. Všechny školy mají

odlišná ŠVP s jasným mottem. V celém výzkumu se budeme věnovat vzdělávání na prvním stupni základních škol.

Stanovíme výzkumné otázky včetně našich předpokladů a krátce jednotlivé školy představíme v rámci stručné charakteristiky, pedagogického sboru a popisem školního vzdělávacího plánu. Rozhodli jsme se pro kvalitativní výzkum s metodou dotazování a celkem jsme se ptali 27 pedagogů prvního stupně základních škol na celkem 20 otázek. Odpovědi jsme zaznamenávali a vytvořili jejich shrnutí. Při dotazování nás zajímalo samotné vytváření školních vzdělávacích plánů, včetně postupu, kolektivní či individuální práce a využívání metodických příruček. Dotkli jsme se také mezipředmětové spolupráce a projektových dnů. Zajímalo nás, zda jsou učitelé přesvědčeni o dostatečném naplnění očekávaných výstupů. Věnovali jsme se také didaktickým materiálům a především, jakou roli hrály při vytváření školního vzdělávacího programu učebnice. Jedna z otázek směřovala také na to, jakou roli hraje podle učitelů školní vzdělávací plán u rodičů při výběru základní školy pro své děti. Poslední otázkou jsme se dotkli problematiky elektronických třídnic v souvislosti s předem nahranými plány. Závěrem jsme provedli vyhodnocení a shrnutí nejdůležitějších rysů, které se v šetření ukázaly.

Cílem práce je tedy ukázat klady a zápory implementace Rámcových vzdělávacích programů do školních vzdělávacích programů na prvním stupni základní školy tak, jak je vnímají samotní pedagogové.

TEORETICKÁ ČÁST

1 REFORMA ŠKOLSTVÍ V ČR

V této kapitole nastíníme reformu školství po historicky zlomovém roce 1989 až po současnost. Budeme se věnovat důležitým dokumentům a studiím až do současnosti. V závěru kapitoly stručně popíšeme vývoj reformy školství v evropských souvislostech.

1. 1 Přehled vzdělávacích dokumentů od roku 1989

Rok 1989 představuje významný mezník ve vývoji školství v Československu a později i v samostatné České republice. Především školní systém byl poznamenán ideologií vládnoucí politické strany.

Z důvodů změn v politické a společenské oblasti bylo nutné provést reformu školství tak, aby vzdělávání probíhalo v souladu s domácími tradicemi a zároveň se základními vývojovými trendy evropského školství a celosvětového dění. Mělo by jít o zásadní systémovou změnu, která obsáhne nejen řízení a financování školství, ale také by se měly změnit cíle a obsah vzdělávání včetně přípravy pedagogů.

Bylo zřejmé, že změna školského systému bude komplexní a dlouhodobý proces. Jednotlivé změny na sebe budou muset navazovat zejména časově a výchozím zdrojem by měla být vzdělávací strategie státu. Ekonomická reforma měla jasně definovanou vizi, školská reforma postrádala jednoznačné a přesněji určené cíle a postupy.

1. 1. 1 90. léta

Na základě objednávky MŠMT byla v roce 1991 vypracována rozsáhlá expertní studie *Budoucnost vzdělávání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě*. Současně vznikaly i další projekty od různých expertních skupin. Mezi nejvýznamnější můžeme zařadit projekt skupiny NEMES, který nesl název *Svoboda ve vzdělávání a česká škola*.

Tento projekt zpracovaný týmem J. Kotáska, tehdejšího děkana UK v Praze, koncipoval reformu podle analýzy klíčových trendů vzdělávací politiky a vývoje vzdělávacích soustav ve vyspělých demokratických zemích. Oba výše uvedené projekty se shodují v nutnosti provázat vnější i vnitřní reformu.

Vnější reforma by měla vytvářet podmínky a podporovat vnitřní reformu. Vnitřní reforma se zaměřuje na přístup k žákovi, kvalitu komunikace, metody a formy výuky a způsob hodnocení žáků. Za klíčové principy, na nichž mělo být koncipováno české školství, jsou považovány principy humanizace, demokracie a liberalizace.

V této fázi transformačního úsilí však chyběla analýza a kritické zhodnocení nejdůležitějších expertních materiálů s cílem provést syntézu kvalitních a dobře argumentovaných koncepcí a reformních projektů. Takto koncipovaný dokument mohl vytvořit fundovaný základ pro strategické rozhodování a systémové zásahy do vzdělávací soustavy. Tehdejší vedení Ministerstva školství bylo zaměřeno na tvorbu vzdělávacího programu Obecná škola.

V roce 1994 vznikl zásadní dokument vzdělávací politiky *Program rozvoje vzdělávací soustavy České republiky – Kvalita a odpovědnost*. Tento dokument byl považován za východisko pro tvorbu nového školského zákona. Byly zde poprvé formulovány zásady nové školské politiky, jež má být založena na součinnosti státu a škol. Navrhovalo se, aby pro jednotlivé úrovně vzdělávání stát stanovil vzdělávací standardy, které by byly východiskem pro tvorbu vzdělávacích programů. V návaznosti na *Program rozvoje vzdělávací soustavy České republiky*, byl v roce 1995 vydán *Standard základního vzdělávání*.

V tomto dokumentu jsou stanoveny společensky žádoucí vzdělávací cíle, které jsou přiměřené věku a stupni zralosti žáka. Tyto stanovené cíle se měly stát východiskem pro tvorbu, posuzování a schvalování vzdělávacích programů a učebnic. Měly usnadnit hodnocení výsledků žáků, na úrovni školy i školského systému. Podle Standardu se měli také učitelé orientovat v novém pojetí vzdělávání v ČR.

Standard základního vzdělávání přinášel do vzdělávání v ČR nové pojetí kurikulární politiky státu. Šlo zejména o ukončení diktátu závazných, předimenzovaných a detailně propracovaných osnov, podle kterých byl učitel chápán jako vykonavatel centrálně stanovených předpisů a norem.

V souladu s tímto standardem byly v letech 1996-1997 schváleny tři vzdělávací programy Základní škola, Obecná škola a Národní škola. Tyto vzdělávací programy nahradily dosavadní učební osnovy a plán.

Vzdělávací program Základní škola (k 1. 9. 1996)

Vzdělávací program Základní škola zpracoval Výzkumný ústav pedagogický v Praze. Svou koncepcí v mnohém připomínal dosavadní kurikulární dokumenty a stal se nejrozšířenějším programem v celostátním měřítku. Vzdělávací program Základní škola byl v praxi využíván nejčastěji (min 70 % škol). Obsah základního vzdělání byl zde považován za prostředek rozvoje osobnosti žáka, za nástroj jeho orientace v kultuře a ve společnosti. Méně

již program řešil postavení žáků v procesu vzdělávání a stejně tak postoje učitelů včetně jejich poslání. Zaměření vzdělávacího programu je především na plnění kognitivních úkolů.

Vzdělávací program základní škola nevymezuje zvlášť první a druhý stupeň a je zpracován pro 1. - 9. ročník s tím, že cíle jsou rozděleny na dvě oblasti.

1. na cíle poznávací a s nimi spjaté dovednosti a kompetence žáků - zde je několik cílů, které tvoří jádro záměru programu. Všechny jsou orientovány na žáky, kteří mají:

- *vytvořit pevnou soustavu klíčových poznatků významných pro poznávací a praktické činnosti, užitečných pro budoucí život, potřebných pro dorozumívání s lidmi a pro orientaci v kulturních a civilizačních výtvořech a hodnotách,*
- *chápat význam získaných vědomostí ve vzájemných souvislostech a postupně si vytvářet ucelený obraz přírodní a společenské skutečnosti,*
- *umět aplikovat získané vědomosti při řešení poznávacích a praktických úloh,*
- *umět jasně a srozumitelně vyjadřovat, naslouchat, číst s porozuměním, memorovat, reprodukovat,*
- *osvojit dovednost samostatně pracovat s učebnicí a učebními texty, vyhledávat informace, třídit je a zpracovávat, dělat si samostatně poznámky,*
- *osvojit dovednost pracovat s pomůckami (slovníky, příruční knihy, indexy, databanky, audiovizuální pomůcky, počítače),*
- *umět řešit přiměřené poznávací problémy, klást otázky a formulovat jednoduché hypotézy, vyvozovat závěry,*
- *umět vyjadřovat své názory, diskutovat o nich, argumentovat, své závěry, stanoviska, názory korigovat,*
- *umět uplatňovat v různých učebních i praktických situacích základní myšlenkové operace (analýza, syntéza, indukce, dedukce, zobecňování),*
- *osvojit další poznávací dovednosti (soustavné pozorování, srovnávání, rozbor a vyhodnocování, rozlišování podstatného a vedlejšího, celku a části, užití údajů a poznatků v nových souvislostech),*
- *osvojit poznatky a dovednosti spojené s estetickým vnímáním světa, jeho ztvárňováním a prožíváním, umět vnímat krásu a estetiku prostředí, člověka, jeho výtvoři, jednání, činnosti, pohybu ap.,*
- *osvojit základní pohybové dovednosti a způsoby manipulace se zatížením,*
- *osvojit základní dovednosti a návyky k ovlivňování aktivního zdraví. (Jeřábek a kol., Vzdělávací program Základní škola, MŠMT, 1996, s. 15)*

2. Hodnotové cíle, postoje a motivy jednání žáků

Jako druhé byly vyčleněny hodnotové cíle, které se vztahují především ke společenským hodnotám žáků včetně postojů a motivace.

Žáci mají:

- *získat orientaci v základních mravních hodnotách (úcta k životu a člověku, k pravdě, spravedlnosti), rozpoznávat je v každodenním životě, ztotožňovat se s nimi; odmítat takové negativní jevy, jako je nespravedlnost, brutalita, násilí, lež a přetvářka,*
- *pochopit základní principy demokratické společnosti (občanská svoboda, odpovědnost, spolupráce, tolerance); poznat způsoby, jak se projevovat jako aktivní a odpovědný občan,*
- *projevovat úctu k právu a zákonům, pochopit nebezpečí a důsledky protiprávního jednání,*
- *vážít si svého domova a své vlasti; uvědomovat si nebezpečí a nehumánnost různých národnostních a rasových předsudků i různých forem diskriminace,*
- *pochopit význam a potřebu mezinárodního dorozumění, dodržování základních lidských práv a ochrany lidské důstojnosti,*
- *pochopit význam života a zdraví, osvojit si zásady zdravého životního stylu, naučit se správně rozhodovat a jednat ve prospěch svého zdraví i zdraví jiných,*
- *vytvořit si pocit odpovědnosti za životní prostředí a projevovat úctu k výsledkům lidské práce minulosti i přítomnosti,*
- *naučit se dbát na sebe, projevovat se pozitivním způsobem, získat pocit sebeúcty,*
- *naučit se respektovat ostatní, rozpoznávat rozdíly mezi lidmi, mezi jejich vlastnostmi a charaktery, být otevřený a zdvořilý vůči druhým lidem, ovládat své citové reakce,*
- *získat schopnost pracovat ve skupině, spolupracovat, projevovat solidaritu a ochotu pomáhat druhým. (tamtéž, s. 16)*

Jak můžeme vidět, mnoho z těchto uvedených cílů byl a je stále hlavními záměry ve vzdělávacích tendencích českého školství.

Vzdělávací program Obecná škola (k 1. 9. 1997)

Program Obecná škola zaznamenal výrazný pokrok oproti tehdejší situaci v kurikulární oblasti. Do této doby se používaly jednotné osnovy z let před rokem 1989. Základním znakem programu Obecná škola jsou rozdílné potřeby a věkové i individuální možnosti žáků. Prioritou programu byl rozvoj dítěte jako občana. Dítě je chápáno jako

centrum veškeré pozornosti a záměrů - výchova ke spolehlivému životnímu partnerovi, výchova schopných spolupracovníků a dobrých sousedů. Není prioritou objem učiva ani osobnost učitele.

Na pojetí prvního stupně povinné školní docházky pracoval tým odborníků, tedy pedagogů, pracovníků pedagogických i jiných fakult, vědeckých a odborných pracovníků. Celý koncept byl vytvořen na základě důkladné analýzy tehdejšího stavu školství, rozborů zkušeností minulého vývoje a samozřejmě byly také využity inspirace ze zahraničního školství. Bylo však třeba brát v úvahu, že nelze navázat na starší podobu školství, jelikož bylo v mnohém překonané, stejně tak nebylo možné převzít naplno vzory ze zahraničí, protože se školství utvářelo v jiném společenském kontextu. Sami autoři v dokumentu upozorňují, že nejde o dogma, ale doporučení, které může vést k vytvoření nových osnov.

Je pochopitelně možné, že vedle těchto osnov, které se po potřebném ověření mohou stát osnovami doporučenými, budou existovat osnovy jiné, stejně motivující. Otevírá se prostor pro společné vytváření nové podoby škol. (Piřha a kol., Vzdělávací program Obecná škola, MŠMT, 1997, s. 16)

Vzdělávací program stanovuje úkol, který má obecná škola naplnit. Dítě přichází do školy hravé a úkolem je přivést ho od hry k práci. Obecná škola by měla vytvářet sociogenní vlastnosti dětí, by našly místo a roli ve společnosti. Je třeba rozšiřovat dětské vnímání, pozorovací schopnosti a úsudek a podněcovat chuť pracovat a poznávat.

Jako druhý úkol dokument stanovuje pomoci dětem vybudovat primární a ucelený obraz světa a vyznačit v něm základní vztahy a dále pomoci jim najít informace, které se na ně valí, podstatné jádro vědomostí. Je zde kladen důraz na smyslové přirozené lidské vnímání, ke kterému pomáhá především výtvarná, hudební, tělesná a dramatická výchova. Jako zásadní je v dokumentu uveden důraz na příběh, díky němuž dítě poznává svět a ujasňuje si v něm vlastní místo. *Právě skrze příběhy si dítě mladšího školního věku nejlépe uvědomuje biografickou celistvost souvislostí, etický náboj jednání, velikost osobností.* (tamtéž, s. 17)

Podstatným rysem je zasazení školy do společnosti a vyloučit, že by škola byla vyděleným světem od obce. Velmi důležité je také prohlubovat spolupráci s rodiči a jejich zájem o dění ve škole.

Program Obecná škola přinesl také návrh na členění výuky prvního stupně na tři fáze:

- 1. fáze - 1. a 2. ročník
- 2. fáze - 3. ročník
- 3. fáze - 4. a 5. ročník

Podstatné rysy prvního stupně ve vzdělávacím programu Obecné školy tedy jsou:

- oddělení fáze od 6 do 10 let jako samostatný útvar
- přihlížet k potřebám žáků
- vytvářet atmosféru ve třídě, díky které je každé dítě přijímáno jako individualita
- chránit děti a pečovat o ně
- propojovat látku do více předmětů
- v každém předmětu nacházet čtyři dimenze
  1. dimenzi poznatkovou rozmnožující informace
  2. dimenzi výchovnou rozvíjející osobnost žáka
  3. dimenzi dovednostní vedoucí k tomu, že poznané žák umí používat
  4. dimenzi komunikativní, že o tom všem může promlouvat (tamtéž, s. 20)

Vzdělávací program Obecné školy byl několikrát aktualizován. První aktualizace proběhla v roce 2003, kdy byly přidány dodatky o ochraně člověka za mimořádných událostí. Druhá aktualizace proběhla v roce 2006, kdy byly rozšířeny učební plány a navýšeny vyučovací hodiny.

Vzdělávací program Národní škola (1. 9. 1997)

Program Národní škola překládá devítiletou školní docházku a byl považován za velice kvalitní. Na jeho tvorbě se podílel tým učitelů a ředitelů ze sdružení *Asociace pedagogů základního školství ČR* se záměrem využití zkušeností z praxe základních škol. Základní myšlenkovou osou programu je respektování dětství jako plnohodnotné období života. Program by měl poskytnout dětem globální pohled na svět, základem demokratické společnosti je svobodný člověk schopný nést odpovědnost za svá rozhodnutí. Učitel zde hraje především úlohu pozitivního příkladu, který pomáhá žákům nalézt cestu při začleňování se do společnosti.

Základní směry vzdělávání jsou v myšlenkách podobné předchozím i následujícím programům.

- *založit úspěšnou vzdělávací dráhu dítěte, vybavit ho strategií učení a tím vytvořit základ pro rozvoj vzdělanosti*
- *usilovat o pozitivní emoční vyladění osobnosti dítěte a snížení úrovně agresivity*
- *zbavit dítě vnitřních bariér, které brání rozvoji jeho osobnosti*
- *spoluvytvářet svobodnou osobnost, schopnou přijímat odpovědnost za svá rozhodnutí, připravenou volit svou další vzdělávací cestu*

- *usilovat o to, aby úroveň poznání dosažená dítětem v průběhu vzdělávání co nejvíce odpovídala jeho individuálním možnostem*
- *vést děti k přesvědčení, že pro zaujímání odpovědných postojů a vytvoření vlastního žebříčku hodnot je potřebné získání co nejhlubšího poznání světa kolem nás*
- *podpořit zájem dítěte o poznání světa v jeho globálních souvislostech*
- *vytvářet a podporovat v dětech postoje, které směřují k trvale udržitelnému rozvoji světa*
- *prostřednictvím pochopení a poznávání národní kultury rozvíjet citlivost ke kultuře evropské a mimoevropské. Postupně pěstovat evropskou identitu*
- *dovést děti k pochopení nezbytnosti aktivní znalosti cizích jazyků*
- *rozvinout u dětí v co největší míře adaptační mechanismy osobnosti*
- *naučit děti přiměřeně věku získávat, zpracovávat a využívat informace*
- *formovat komunikativní osobnost schopnou naslouchat názorům druhých a respektovat je, tolerovat odlišnosti a spolupracovat*
- *vést děti k pochopení rodiny jako základní a nenahraditelné hodnoty*
- *pěstovat schopnost vyjádřit své myšlenky a postoje slovem i písmem, a to s citem pro mateřský jazyk*
- *vštěpovat zásady zdravého způsobu života*
- *rozvíjet tvořivost dítěte přiměřeně k jeho individualitě*
- *vytvořit podmínky pro úspěšnou integraci postižených dětí (Vondráček a kol., Vzdělávací program Národní škola, MŠMT, 1997, s. 8)*

1. 1. 2 Dokumenty od roku 2000

Dalším dokumentem, který vyvolal odezvu pedagogů, byla v roce 1999 analýza *České vzdělání a Evropa* (takzvaná Zelená kniha). Podnětem pedagogů k vyvolání diskuze o reformě českého školství byla *Výzva pro 10 milionů*. Ta probíhala ve dvou fázích. První fáze se odehrávala od června 1999 do února 2000, druhá probíhala od srpna do listopadu 2000 a zabývala se uceleným návrhem systémově pojatého textu dokumentu, zpracovaného speciálně jmenovanou nezávislou redakční skupinou na základě souboru podkladových studií či odborných stanovisek. (MŠMT Kotásek a kol., 2001, s. 7) Výsledky a informace diskuze zaznamenával *Ústav pro informace ve vzdělávání v Praze*. Ačkoliv byla tato akce revoluční ve smyslu vyvolání diskuze, nedočkala se většího zájmu u veřejnosti.

Rada pro vzdělávací politiku vydala v roce 2001 strategický dokument takzvanou *Bílou knihu* neboli *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Tento dokument stanovil šest vzdělávacích cílů:

1. Realizace celoživotního učení pro všechny.
2. Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti znalostí.
3. Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání.
4. Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí.
5. Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků.
6. Přejít od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování.

Pro základní vzdělávání je dle Bílé knihy nejvíce důležité zvýšit počet žáků na druhém stupni základních škol. Kromě rušení šestiletých a osmiletých gymnázií doporučuje dokument zpestřit žákům volitelné a nepovinné předměty. Pro výuku prvního stupně je důležité doporučení pro předškolní vzdělávání. Bílá kniha usiluje o to, aby se předškolního vzdělávání účastnily všechny pětileté děti¹. (Zormanová, 2014, s. 70)

Z Bílé knihy vycházejí Rámcové vzdělávací programy (RVP), které jsou podkladem Školních vzdělávacích programů (ŠVP). Na základě Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice bylo vytvořeno i několik nových školských zákonů. Bohužel ani tyto změny během let 2004-2007 v českém školství, ani průběh reformy nepřilákaly pozornost veřejnosti. Průzkum z této doby společnosti Scio, který mapoval spokojenost pedagogů se Školními vzdělávacími programy, ukazuje spokojenost pouze 31 % respondentů z více než 90 000 pedagogů. (*Reforma školství v České republice, Varianty*, 2006, s.7)

Realizace změn, které zadala Bílá kniha, si žádala i reformu školského zákona. V roce 2004 byl přijat zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání a jiném vzdělávání a účinnosti nabyl 1. ledna 2005. Zákon ustanovuje zásady a cíle vzdělávání.

Zásady:

- rovný přístup každého občana ČR, EU bez jakékoliv diskriminace
- zohledňování vzdělávacích potřeb jedince
- vzájemná úcta, respekt, názorová snášenlivost, solidarita a důstojnost
- bezplatné základní a střední vzdělávání, které zřizuje stát, kraj, obec či svazek obcí

---

¹ Které jsou takového vzdělávání schopny.

- svobodné šíření poznatků
- zdokonalování procesu vzdělávání
- hodnocení výsledků vzdělávání
- možnost vzdělávat se po dobu celého života

Cíle:

- rozvoj osobnosti člověka
- získání všeobecného nebo všeobecného a odborného vzdělání
- pochopení a uplatňování zásad demokracie
- pochopení a uplatňování principů rovnosti žena a mužů
- utváření vědomí státní a národní příslušnosti
- poznání světových a evropských kulturních hodnot
- získání a uplatňování znalostí o životním prostředí

(Sbírka zákonů č. 561/2004 Sb., 2004, s. 10262)

Zákon mimo jiné ustanovuje také vydání Rámcových vzdělávacích programů pro každý obor základního a středního vzdělávání, pro předškolní vzdělávání, jazykové a umělecké vzdělávání.

Hlava II školského zákona se věnuje cílům základního vzdělávání. Definuje je takto: *Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a profesním uplatnění.* (tamtéž, s. 10277)

V roce 2004 byla tedy společně se školským zákonem přijata kurikulární reforma. Za základní dokument lze považovat Rámcové vzdělávací programy, které platí od roku 2012. Přílohou jsou Standardy pro základní vzdělávání v oborech Český jazyk a literatura, Cizí jazyk (anglický jazyk) a Matematika a její aplikace. (více viz kap. 2).

V roce 2008 pověřilo MŠMT vypracovat analýzu naplnění cílů Bílé knihy. Dokument Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice v roce 2001 byl vydán 13. března 2009. V závěrech je předneseno, že *opatření navrhovaných v jednotlivých strategických liniích ukazuje, že řada z nich nebyla uskutečněna vůbec, mnohá z těch, která realizována byla, měla jen velmi omezený dopad.* (MŠMT, Straková a kol., 2009, s.

44) Vytýkána je také absence ústřední vize a dlouhodobých cílů. Doporučením je vytvořit jasný strategický dokument s vizí včetně časového rozvržení (více viz kap. 3).

Od roku 2000 vzniklo mnoho dalších analýz a studií², které provádělo MŠMT či jeho organizace.

1. 2 Reforma českého školství v Evropě

Reformou školství se nezabývá jen Česká republika, ale téměř celá Evropa. Společnost reaguje na nově vzniklé situace a problémy spojené s globalizací světa a je třeba ji na tyto změny připravit. Správně provedené reformy v evropských zemích by měly přichystat evropskou populaci na ekologické hrozby a na neprosperující evropské hospodářství. Lidé, kteří se naučí efektivně využívat informace a znalosti, budou schopni úspěšně řešit tyto situace ve prospěch celé společnosti.

Evropa nemá žádný závazný program pro členské státy EU, podle kterého by reformy probíhaly. Jednotlivé země mohou brát inspiraci od sousedních států, ve kterých už reforma školství proběhla, nebo probíhá rychlejším tempem. Každý se tedy může poučit nejen z vlastních chyb, ale i z toho, co úspěšně funguje v jiných zemích. Jednotlivé země si stanovily podobné požadavky, které se týkaly budoucnosti školství, na něž jim má pomoci najít řešení právě reforma školství.

V obecné rovině se dá hovořit o třech požadavcích procesu učení na prahu 21. století ve vztahu k žákům (co by měli žáci získat) a to:

1. Suma základních poznatků a dovedností.
2. Vědění a porozumění pro kreativitu.
3. Schopnost aktivní volby hodnot.

Tyto požadavky mají vztah k deseti vizím formulovaných předním evropským pedagogickým expertem Per Dalinem:

1. Život v harmonii s přírodou.
2. Život v demokratické společnosti.

---

² Dle MŠMT je těchto studií a analýz více než 300. (Nantl, Jiří: *Zahajovací konference k přípravě Strategie vzdělávací politiky do roku 2020*, 17. 1. 2013, Praha, dostupné online: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/strategie-vzdelavaci-politiky-ceske-republiky-do-roku-2020>)

3. Partnerství v sociálních vztazích.
4. Hospodářství pro mírové účely.
5. Citlivost pro chudé tohoto světa.
6. Život v multikulturní společnosti.
7. Porozumění organizaci práce v budoucnu.
8. Osvojování nových technologií.
9. Péče o zdravý životní styl.
10. Podpora kreativity namísto unifikace.

(Reforma školství v České republice, Varianty, 2006, s. 7)

Podle výše uvedených požadavků a vizí byla úspěšně provedena reforma školství v severských zemích.

Reformní program Evropské unie, který se jmenuje *Lisabonská strategie*³, ukládá všem zemím Unie, aby přijaly nezbytná opatření k dosažení stanovených cílů, ze kterých vyplývají směry, jimiž se jednotlivé země musí řídit při sestavování reformy školství:

1. Zvýšit kvalitu a efektivitu vzdělávacího systému členských zemí
2. Usnadnit všem přístup ke vzdělávání
3. Otevřít vzdělávací systémy širšímu světu

V rámci Evropské unie nemůžeme hovořit o jednotě vzdělávacích soustav jednotlivých států.

Proto EU doporučila tyto zásady pro rozvoj školství:

- zásada rovného přístupu ke vzdělávání
- zvyšování průchodnosti systému a odstraňování slepých uliček
- snaha o zvyšování kvality vzdělávání
- podpora účasti stále širších vrstev populace na vyšších úrovních vzdělávání
- budování možností celoživotního učení
- sepětí s potřebami společnosti a trhu práce

(Reforma školství v České republice, Varianty, 2006, s. 9)

Při dodržování těchto zásad pro vytváření vzdělávacích programů, se sice nesjednotí vzdělávací soustavy členských států EU. Dosáhne se však podobných trendů, které sebou nese reforma školství. Je to například prodlužování povinné školní docházky a tím i prodloužení

---

³ Lisabonská strategie byla schválena Radou Evropy v roce 2000 v Lisabonu. V roce 2010 ji nahradila strategie Evropa 2020. Dostupné online: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy>

celkové doby vzdělávání. Je kladen důraz na rovné vzdělávání všech žáků, tak, aby všichni měli možnost dosáhnout právě toho vzdělání, které potřebují pro svůj obor, jež se rozhodnou studovat. Změny se musí dotknout i celkové organizace škol a jejich řízení. Každá škola by se měla diferencovat s ohledem na potřeby oboru, ve kterém vzdělává, ale s ohledem na tradice kraje či velkých měst. Zároveň však musí dodržovat rámcové programy stanovené státem tak, aby byla zachována možnost postupu k dalšímu vzdělávání.

V roce 2002 bylo schváleno osm vzdělávacích oblastí, podle kterých jednotlivé členské země zpracovali seznam klíčových kompetencí.

Vzdělávací oblasti:

- komunikace v mateřském jazyce
- komunikace v cizích jazycích
- informační a komunikační technologie
- matematické, přírodovědné a technické obory
- podnikatelství
- mezilidské a občanské kompetence
- umět se učit
- obecný kulturní přehled

(Reforma školství v České republice, Varianty, 2006, s. 10)

Tyto oblasti jsou tedy zaměřeny na vzdělávání v mateřském jazyce, ale také i v globálně používaném jazyce. Občané EU by měli zvládat komunikovat dvěma cizími jazyky a důraz je kladen také na využívání nejmodernějších technologií. A v neposlední řadě by se lidé měli zajímat více o své okolí, nejen z ekologického hlediska, ale také o svůj stát a o globální události ve světě, které mají dopad i na jejich život.

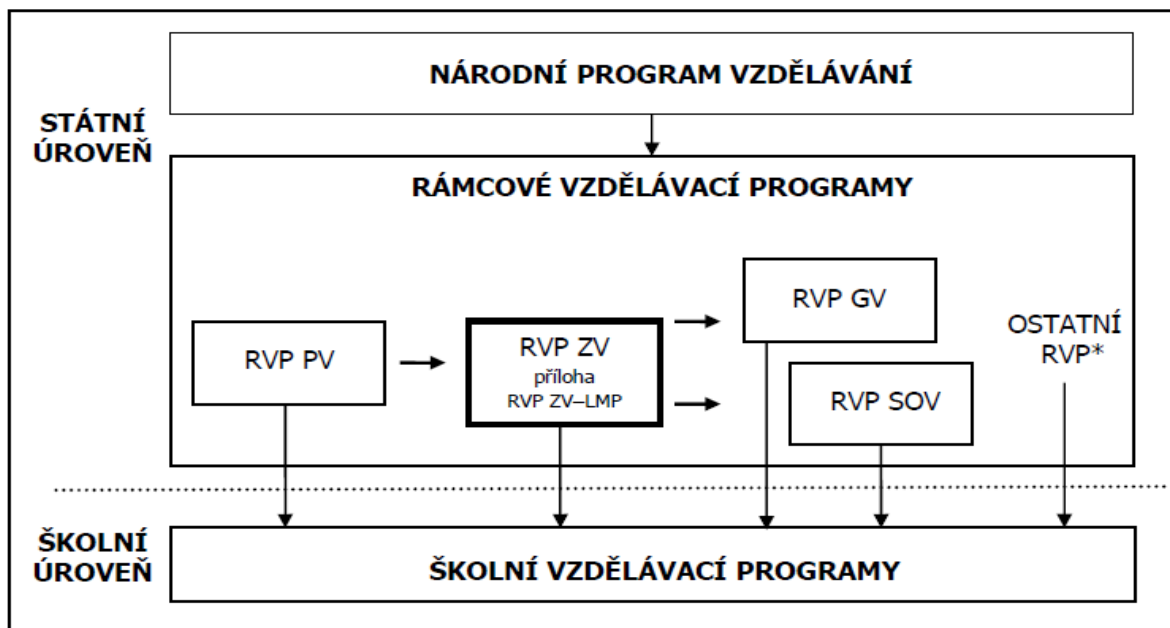
Z decentralizace a autonomie škol vyplývá nutnost zpětné vazby. Samotná evaluace ve školách je potřebná a důležitá především pro vzdělávací programy. Další kontrolu a hodnocení přináší školní inspekce. Velmi podstatnou částí hodnocení a zpětné vazby jsou také mezinárodní výzkumy.

2 RÁMCOVÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

V souladu s principy kurikulární politiky zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách.

Obr. 1 Grafické znázornění vzdělávacích dokumentů v ČR (2007)

Zdroj: VÚP – RVP ZV, 2007

Národní program vzdělávání, RVP i ŠVP programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP. Pro tvorbu ŠVP mohou školy využít tzv. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen Manuál), nebo jiné vhodné metodické materiály.

Manuál seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí způsoby zpracování jednotlivých částí ŠVP s konkrétními příklady.

2. 1 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)
- Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce

(Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007, s.

Každá z oblastí je popsána se stejnou osnovou a začíná Charakteristikou vzdělávací oblasti. Ta popisuje postavení a význam samotné vzdělávací oblasti a charakterizuje vzdělávací obsah jednotlivých oborů. Dále je zde představena návaznost mezi vzdělávacím obsahem na prvním a druhém stupni ZŠ. Dalším bodem je Cílové zaměření vzdělávací oblasti, kde je vymezeno, k čemu je žák veden prostřednictvím samotného učiva k dosažení klíčových kompetencí.

Dále je zde popsán samotný Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů, kde jsou popsány očekávané výstupy. V rámci prvního stupně je obsah členěn na dvě období:

- 1. - 3. ročník
- 4. - 5. ročník

Očekávané výstupy jsou zaměřeny prakticky a vymezují způsobilost využívat osvojené učivo v praktických situacích. RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku, které jsou orientační, a na konci 5. a 9. ročníku, které jsou již závazné. Tyto výstupy lze samozřejmě měnit v ŠPV vzhledem k zdravotnímu stavu žáků. Ve vzdělávacím obsahu je uvedeno také doporučené učivo určené k dalšímu rozpracování do ročníků nebo i delších

časových úseků. Učivo zanesené v ŠVP je již závazné. Škola vzdělávací obsah rozčlení do předmětů a dále rozpracuje či doplní tak, aby byly zachovány směry ke klíčovým kompetencím. RVP ZV umožňuje propojení vzdělávacího obsahu.

RVP ZV vymezuje také průřezová témata jako okruhy aktuálních problémů současného světa. RVP ZV je vymezuje jako důležitý formativní prvek základního vzdělávání, protože pomáhají rozvíjet žákovu osobnost a jeho hodnoty a postoje. Průřezová témata procházejí napříč jednotlivými vzdělávacími oblastmi a tvoří povinnou součást ŠVP.

Pro základní vzdělávání byla stanovena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(tamtéž, s. 100)

3 STRATEGIE VZDĚLÁVACÍ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY DO ROKU 2020

V této kapitole se budeme věnovat hlavním směrům a cílům dokumentu Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (dále jen Strategie 2020), která navazuje a na Bílou knihu, kterou zároveň nahrazuje. Východiskem jsou také ostatní strategické dokumenty a studie prováděné MŠMT a jeho organizacemi. Kromě shrnutí hlavních bodů Strategie 2020, které se týkají základních škol, se dotkneme také výsledků splnění cílů Bílé knihy. Více se zaměříme na tři klíčové priority tohoto dokumentu, přičemž více prostoru budeme věnovat prioritě snížení nerovnosti ve vzdělání a podpora kvalitní výuky a učitele pro její klíčový předpoklad. Třetí priorita se týká řízení vzdělávacího systému a je pro cíl naší práce méně relevantní, proto ji věnujeme nejméně prostoru.

3. 1 Hlavní cíle Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

Přes některé úspěchy nebyla splněna ani systematicky naplňována řada cílů uvedených ve výše zmíněném dokumentu Národním programu rozvoje vzdělávání (Bílá kniha) z roku 2001 a jeho kodifikacích. Z těchto důvodů se v uplynulém období postupně vytrácelo vědomí vazeb a souvislostí mezi jednotlivými součástmi vzdělávacího systému, jehož rozvoj nebyl dostatečně podložen dlouhodobou vizí a komplexní strategií. Byl ovlivňován spíše izolovanými a nedostatečně provázanými řešeními.

Bílá kniha vznikla na přelomu tisíciletí jako výsledek široké společenské diskuse a mnohé z jejích myšlenek lze považovat za aktuální dodnes. V poslední době se však objevila řada významných podnětů vyzývajících tvůrce vzdělávací politiky k důkladnému prověření východisek, na jejichž základě se vzdělávací systém rozvíjí. Přestože platnost Bílé knihy z roku 2001 nebyla formálně ohraničena a její účinnost nebyla nikdy oficiálně ukončena, období předpokládané jejími tvůrci pro naplňování deklarovaných cílů (pět, v některých případech deset let) uplynulo. Bílá kniha nebyla nahrazena žádným dokumentem srovnatelného významu, rozsahu a záběru byla pouze doplňována a upravována. Oproti době vzniku Bílé knihy se významně proměnil zejména technologický, ekonomický a politický kontext, v němž se vzdělávání uskutečňuje. Důraz na sledování ucelené vzdělávací koncepce byl po roce 2007 vystřídán vznikem většího množství strategických dokumentů dílčí povahy, jejichž příprava a implementace nebyla dostatečně koordinována. Klíčové instituce ve

vzdělávání nesdílejí základní východiska, což má zásadní negativní dopady na akceschopnost při prosazování změn na všech úrovních.

Ve vzdělávacím systému vzrůstala v uplynulých letech nejistota, posilovaná nízkou předvídatelností kroků ministerstva i dalších klíčových tvůrců vzdělávací politiky. Oslabuje se vzájemná důvěra mezi jednotlivými aktéry ve vzdělávání, kterou lze považovat za jeden z předpokladů úspěšného rozvoje vzdělávacího systému v ČR. Česká republika potřebuje strategický plán veřejné politiky zaměřené na podporu celoživotního učení rovněž v zájmu správného nastavení priorit financování vzdělávacího systému, a to jak ze státního rozpočtu, tak z prostředků Evropských fondů. Tímto dokumentem je Strategie vzdělávání 2020. Zároveň je však návodem pro čerpání prostředků z Evropské unie. Dokument obsahuje tři klíčové priority, kterým se budeme věnovat. Tou první je snižování nerovnosti ve vzdělávání. Druhou je podpora kvalitní výuky učitele, s čímž souvisí dokončení a zavedení kariérního systému či posílení kvalitní výuky budoucích pedagogů na vysokých školách. Třetí prioritou je odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému.

3. 1. 1 Snižovat nerovnosti ve vzdělávání

Jedním z největších problémů vzdělávací soustavy České republiky jsou přetrvávající a dále se prohlubující vzdělanostní nerovnosti mezi dětmi a mladými lidmi.

S vědomím tohoto problému a prozkoumáním řady zahraničních expertíz lze za hlavní příčinu považovat především rozdílnou úroveň příležitostí k učení. Na možnostech se vzdělávat má nejvýraznější podíl zejména rodinné prostředí, ale také příliš časté vnější rozdělování žáků ve vzdělávacím systému. Silná závislost výsledků vzdělávání na rodinném zázemí úrovni žáka i na úrovni školy (tedy rozdělování žáků do výběrových a nevýběrových škol podle rodinného zázemí) je opakovaně dokladována mezinárodními srovnávacími výzkumy (nejnověji zejména šetření PISA 2012, PIAAC a REFLEX 2013) a v posledních letech je intenzivněji vnímána i širokou veřejností.

Šetření společnosti PISA, jenž je volně dostupný dokument odborné veřejnosti, představuje zdroj informací o úrovni vědomostí, které lze mnoha způsoby využívat ke zkoumání nejrůznějších aspektů. Společnost PISA testuje žáky v oblastech matematické, čtenářské a přírodovědné gramotnosti. V minulém roce proběhlo také testování finanční gramotnosti, kdy se Česká republika umístila na šestém místě z 18 testovaných zemí.

Nejnovější dostupné výsledky testování jsou z roku 2012. Výsledek českých žáků je průměrný a je srovnatelný například s výsledky rakouských, dánských či francouzských žáků.

V testu z oblasti čtenářské gramotnosti si vedli nejlépe žáci pěti asijských zemí v čele se žáky z čínské Šanghaje. Výsledek českých žáků lze považovat za průměrný. Čeští žáci mají přitom srovnatelné výsledky například s žáky Rakouska a Maďarska, žáci na Slovensku mají výsledky významně horší. V přírodovědném testu dosáhli nejlepších výsledků opět žáci čtyř asijských zemí následovaní žáky Finska a Estonska. Výsledek českých žáků je přitom nadprůměrný a srovnatelný například s výsledkem žáků Rakouska a Slovinska. (Palečková, Tomášek a kol., ČŠI, 2013)

Prioritním cílem vzdělávací politiky je dosáhnout v následujících letech výrazného snížení nerovností ve vzdělávání komplexním posilováním kvality celé vzdělávací soustavy. Strategie se snaží nezaměřovat pouze na formální rovnost v přístupu ke vzdělávání, ale na schopnost vzdělávacího systému vytvářet podmínky a uplatňovat účinné postupy pro efektivní prevenci a kompenzaci zdravotních, sociálních, kulturních a jiných osobnostních znevýhodnění tak, aby nerovnosti v dosahovaných výsledcích byly co nejméně předurčovány faktory, které nemůže jedinec, rodina a společnost ovlivnit, a aby všichni žáci a studenti dosáhli alespoň základní společné úrovně znalostí a dovedností.

Zjištění z mezinárodních šetření naznačují, že např. na konci povinné školní docházky v současnosti podíl žáků s nejhoršími výsledky oproti minulým letům obecně sice klesá, ale stále zůstává poměrně vysoký. Vzdělávací systém však musí být koncipován tak, aby škola maximálně rozvíjela potenciál všech dětí, žáků a studentů, tedy i těch s výukovými a sociokulturními problémy a samozřejmě rovněž mimořádně nadaných. Základním předpokladem pro zlepšování v této oblasti je zajistit, aby kvalitní výuka byla dostupná pro každé dítě či mladého člověka v každé škole.

Je třeba zaměřit se na rozšíření vzdělávacích příležitostí pro některé cílové skupiny tak, aby jejich vzdělanostní potenciál mohl být maximálně naplňován. Je potřeba si ale stále uvědomovat, že samotné školní vzdělávání pravděpodobně nikdy nebude schopno plně kompenzovat všechny vzdělávací problémy vznikající v rodinném zázemí žáka. Ke snižování nerovností ve vzdělávání bude navíc nezbytné propojovat iniciativy v oblasti sociální a rodinné politiky v souladu se Strategií sociálního začleňování 2014 – 2020.

Již Bílá kniha určovala několik cílů ve vztahu k předškolnímu vzdělávání, zejména záměr zajistit dětem v předškolním věku zákonný nárok na předškolní vzdělávání neomezené jen na pečovatelskou funkci. Deklarované cíle byly naplněny jen částečně. V rámci školské reformy byla uzákoněna povinnost zřizovatelům mateřských škol poskytnout místo v mateřských školách všem dětem v posledním ročníku před nástupem povinné školní

docházky. V roce 2012 byl rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) doplněn o konkretizované očekávané výstupy, které přesněji určují aktuální vzdělávací trendy.

Česká republika se vyznačuje absencí fungujícího systému rané péče pro děti do 3 let. Nedostatek kapacit v zařízeních denní nerodičovské péče pro děti do 3 let přitom vytváří v kombinaci s dlouhou rodičovskou dovolenou a značnou rigiditou trhu práce (nedostatek částečných úvazků) systémovou past, v níž se snadno ocitají zejména matky na rodičovské dovolené. Jejich potenciál v této době zůstává nevyužit, dochází naopak k oslabování jejich dříve získaných znalostí a dovedností (a tím ke znehodnocení předchozí investice do jejich vzdělávání), čímž se významně omezují možnosti jejich pozdějšího začlenění na trhu práce. Náléhavým úkolem pro následující období, jehož řešení si vyžádá meziresortní koordinaci, je proto zajistit systémové řešení péče a vzdělávání pro děti od nejranějšího věku.

Český vzdělávací systém se v porovnání s ostatními zeměmi Evropské unie dlouhodobě potýká s vyšší mírou diferenciací již od počátků plnění povinné školní docházky i s nedůvodně vysokou mírou odkladů povinné školní docházky, které v mnoha případech přechod do povinné školní docházky spíše komplikují. Další fáze vnější diferenciací žáků nastupuje v 5. ročnících, kdy část dětí přechází na nižší stupeň víceletých gymnázií. Zároveň mohou rodiče pro své děti zvolit různé třídy výběrové (např. třídy s rozšířenou výukou jazyků), do kterých jsou žáci přijímáni na základě vstupních testů, které mají charakter přijímacích zkoušek.

Česká republika musí směřovat k systému, který nebude žáky rozdělovat na základě kognitivních znalostí a schopností do tříd a škol s náročnějším, respektive méně náročným kurikulem, ale umožní každému plně rozvíjet svůj potenciál v systému kvalitního a inkluzivně orientovaného veřejného vzdělávání. Vzhledem k tomu, že v následujících letech lze s ohledem na demografické změny očekávat zvýšený tlak na kapacity základních škol, představuje tento ambiciózní cíl velkou výzvu jak pro tvůrce politik na všech úrovních, tak především pro jednotlivé školy a učitele.

3. 1. 2 Podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad

Nejdůležitějším předpokladem pro správný rozvoj dětí, žáků a studentů je kvalitní výuka, která se dá zajistit pouze tehdy, pokud cílům a potřebám vzdělávání rozumí většina společnosti a pokud jsou všichni aktéři vzdělávacího procesu motivováni pro zlepšování výuky, ke kterému mají patřičné schopnosti a podmínky. Některé studie ukazují, že vedle

kvality učitele je také jeho prestiž a postavení ve společnosti tím, co určuje a formuje jeho vliv na žáky a studenty a na jejich výsledky a chování ve společnosti.

Jedním z největších problémů školského systému v České republice je nízká atraktivita učitelské profese v regionálním školství. Tento problém je zapříčiněn nejen poměrně nízkými průměrnými platy, ale také omezené možnosti kariérního postupu a rozšířeném přesvědčení, že profese nenabízí dostatečné příležitosti k seberealizaci a odpovídající společenské uznání. Právě těmito problémy je urychlována řada znepokojivých trendů, které jsou v posledních letech v souvislosti s profesní skupinou učitelů spojovány. Platy učitelů jsou nízké i v mezinárodním kontextu, i ve srovnání s průměrem vysokoškolsky vzdělané populace v ČR. Jedním z mnoha dalších problémů učitelské profese je stárnutí a prohlubující se genderová nevyváženost učitelských sborů.

Strategie vychází z předpokladu, že pro zlepšování učení a výukových i řídicích praktik ve škole je třeba modernizovat počáteční přípravu učitelů. Zároveň je nutné významně přispět k soustavnému zlepšování dovedností pedagogů a k dalšímu profesnímu rozvoji v průběhu kariéry. Úspěšné vzdělávací programy ukazují, že je nutné formulovat představu o základních parametrech, které má splňovat kvalitní škola. Kvalitní vzdělávání by mělo včasné modernizovat vzdělávací zdroje a vzdělávací infrastrukturu. Ve vzdělávací infrastruktuře má stále významnější místo informační a komunikační technologie. Výsledky žáků také zásadně ovlivňuje kvalita práce pedagogických pracovníků. Pravidla a mechanismy, podle kterých funguje kariérní růst pedagogických pracovníků, jsou prakticky ve všech zemích ústřední téma vzdělávací politiky. Pedagogové v České republice již dlouho usilují o dokončení a zavedení kariérního systému, který by zaručoval průběžné zlepšování kvality jejich vyučovacích dovedností a byl by provázán s motivujícím systémem, který je odměňuje podle transparentních pravidel. Tento systém by měl být rozdělený do čtyř stupňů. První stupeň by byl vyhrazen pro začínající učitele, dosažení druhého stupně by bylo povinné. Vyšší stupně by umožňovaly učitelům další kariérní postup a směřovaly jejich následný profesní rozvoj. Kariérní postup by měl být propojen se systémem průběžného vzdělávání a tím aktivně podporovat učitele v rozvoji svých pedagogických dovedností. Kariérní systém pro ředitele by měl vytvořit stimulační, bezpečné a transparentní prostředí pro výběr, hodnocení a další profesní rozvoj ředitelů s důrazem na zvyšování dovedností v oblasti vedení škol k lepším výsledkům.

Pokroky budou přiměřenými způsoby ověřovány a na jejich základě bude možné v rámci kariérního systému postupovat do dalších stupňů či rozšiřovat si pedagogickou kvalifikaci.

3. 1. 3 Odpovědné a efektivní řízení vzdělávacího systému

Změny, které proběhly v řízení školské soustavy v souladu se záměry *Bílé knihy*, měly za následek decentralizaci regionálního školství. Jednotlivé školy měly sice dostatek prostoru pro vlastní inovace, ale došlo také k problémům s koordinací řízení škol a k neúměrnému přesunu povinností na úroveň škol. Příprava a podpora ředitelů a dalších vedoucích pracovníků byla nedostatečná. Proto se Strategie 2020 zabývá podporou již zavedených změn a to zejména vzdělávání vedoucích pracovníků, mezi které patří nejen ředitelé, ale také jejich zástupci zřizovatelé, úředníci centrálních orgánů, politici a mnozí další aktéři.

EMPIRICKÁ ČÁST

4 IMPLEMENTACE RVP DO ŠVP NA VYBRANÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Hlavním cílem této práce je popsat implementaci RVP do ŠVP na vybraných základních školách a její klady a zápory tak, jak je vnímají samotní pedagogové. Vybrali jsme tři základní školy, na nichž popíšeme, jakým způsobem se implementoval RVP do školních vzdělávacích programů. Jako kritérium pro volbu jsme zvolili prostředí základních škol. Výzkum byl proveden na Základní škole v Lužné, což je obec, která má v současnosti⁴ 1 908 obyvatel. Další školou je 1. základní škola v Rakovníku. Rakovník je menším městem a celkový počet obyvatel⁵ je 16 228. Jako třetí školu jsme vybrali Základní školu Praha 6.

4. 1 Výzkumný problém

Na základě Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v ČR si každá základní škola vytváří svůj školní vzdělávací program sama. Při vytváření ŠVP je nutné, aby škola realizovala požadavky RVP pro daný obor vzdělávání a zároveň je zde dán prostor řediteli, jednotlivým učitelům a učitelskému sboru jako celku, profilovat svoji školu, a tím ji odlišit od ostatních. Učitelé při společném vytváření ŠVP mohou formulovat své vlastní představy o výuce. Dále mohou eliminovat duplicitu v obsahu učiva a lépe spolupracovat na mezipředmětových vztazích. To pak jistě kromě jiného posiluje týmového ducha pedagogického sboru. Je zde dán prostor každému ambicióznímu a novátorskému učiteli učit nově a kreativně. Jednotlivé školy při vytváření ŠVP zohledňují například svou velikost a s tím související přínosy, ale také problémy. Jinak si ŠVP zpracuje malá škola v obci se 1 800 obyvateli a jiný ŠVP sestavuje škola v městě, kde je obyvatelů 18 000.

Pro naši práci jsme vybrali tři základní školy. Zkoumané školy se vzájemně liší svou velikostí a počtem žáků, kteří školu navštěvují. Charakteristiky zkoumaných škol celkem jasně popisují směr a obor vzdělávání. Při jejich výběru byla brána v úvahu jejich poloha jak v rámci obce, tak v rámci celého regionu, ve kterém se nachází.

Při výzkumu se budeme věnovat tématu ŠVP, a to jeho vzniku na dané škole, spokojenosti a spolupráci pedagogů při vytváření a uplatňování ŠVP, přístupnosti ke změnám

---

⁴ 7. ledna 2016 dostupné online: <http://www.luzna.cz>

⁵ k 1. 1. 2015 dostupné online: <http://www.mesto-rakovnik.cz/>

ŠVP, dosažení vzdělávacích cílů, které jsou uvedeny v RVP a v neposlední řadě do jaké míry ovlivňuje ŠVP rodiče při výběru školy pro své děti.

V celém výzkumu se budeme věnovat vzdělávání na prvním stupni základních škol.

4. 2 Výzkumné otázky

Při výzkumu jsme všem respondentům z prvního stupně ZŠ předložili 20 otázek.

1. Jak vznikal ŠVP na vaší škole?

V této otázce se zaměříme na samotnou tvorbu ŠVP na dané škole. Zajímá nás konkrétní způsob sestavování ŠVP. Zajímá nás především rozdělení rolí pracovního týmu, čemuž se věnujeme v dalších otázkách více podrobně. Předpokládáme, že tvorba ŠVP bude kolektivní práce a mohlo by dojít ke střetům mezi jednotlivými generacemi učitelů.

2. Jak jste spokojen(a) s ŠVP Vámi vyučovaného předmětu?

V této otázce jsme zjišťovali míru spokojenosti pedagogů s ŠVP na konkrétních předmětech. Předpokládáme, že pokud se na jeho tvorbě podíleli, spokojenost bude vysoká.

3. Navrhl(a) byste nějaké změny v ŠVP/ pokud jste byl(a) spoluvůrcem programu, vidíte postupem času něco, co byste chtěl(a) změnit?

I v této otázce zjišťujeme spokojenost pedagogů, ale tentokrát z časového odstupu. Předpokládáme, že učitelé teprve při používání ŠVP zjišťují, zda se jejich vytvořená koncepce osvědčuje v praxi.

4. Jak je pro vás složité změnit ŠVP?

Tato otázka přímo navazuje na předchozí. Zajímá nás, jak složité je změnit stávající ŠVP a za jakých podmínek by k takové změně mohlo dojít. Předpokládáme, že tyto změny budou vždy pro školu náročné, a proto bude docházet k změnám ojediněle.

5. Co vám pomohlo při vytváření ŠVP?

Při dotazování budeme zjišťovat, kde se jednotliví učitelé inspirovali. Z jaké předlohy vycházeli a jaké metodické příručky využívali. Předpokládáme, že nejčastěji se učitelé opírali především o metodické příručky MŠMT.

6. Kdo určoval zaměření vaší školy, měl(a) jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?

RVP pracuje s motivačním názvem ŠVP Škola pro každého, škola pro všechny, a proto nás zajímá podíl jednotlivců na celkovém zaměření školy. Předpokládáme, že učitelé vyjadřovali svůj názor a bylo k jejich názoru při vytváření ŠVP přihlíženo.

7. Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?

Již jsme uvedli, že jedním z důležitých bodů našeho výzkumu je spolupráce učitelského sboru. V této otázce budeme zjišťovat, do jaké míry tato spolupráce probíhá. Zajímá nás, k jakým mezipředmětovým vztahům dochází. Předpokládáme, že mezipředmětové vztahy budou vytvořeny především v oblasti humanitní (např. ČJ, VI) a přírodovědecké (např. Př, M).

8. Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uveďte výhody a nevýhody projektového vyučování.

Zde se zaměříme na projektové vyučování, které je se stalo s příchodem RVP pro mnoho škol novinkou. Zajímá nás, jak projektové vyučování vnímají přímo pedagogové. Nepředpokládáme, že by na školách nedocházelo k projektovému vyučování, ale domníváme se, že nebude velmi častým jevem.

9. Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?

V této otázce se dle našeho názoru velmi projeví generační rozdíly v učitelských sborech. Jsme zvědaví, zda novátorský postup učitelé ocení. Zde je těžké určit předpoklad, ale domníváme se, že u starší generace učitelů se objeví názory, že dřívější systémy výuky byly vhodnější.

10. Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?

V této otázce nás zajímá, zda učitelé shrnou konkrétní výhody a nevýhody nového systému. Předpokládáme, že za výhody budou považovat to, že mohou sami rozhodovat o náplni učiva.

11. Domníváte se, že je možné dosáhnout všech očekávaných výstupů, které jsou stanoveny v RVP daných předmětů?

V této otázce nás zajímá, zda jsou pedagogové přesvědčeni, že lze reálně splnit všechny vzdělávací cíle a očekávané výstupy konkrétních předmětů. Předpokládáme, že ŠVP byly vytvořeny tak, aby tyto výstupy splňovaly.

12. Myslíte si, že rodiče ovlivňuje při výběru školy ŠVP?

Zde nás bude zajímat subjektivní názor každého respondenta. Ověřujeme povědomí veřejnosti o rozdílnosti ŠVP jednotlivých škol a zda toto hraje roli při výběru školy. Nepředpokládáme, že by učitelé byli přesvědčeni o rodičovské znalosti ŠVP dané školy. Tím se tedy budou zřejmě přiklánět k možnosti, že tato skutečnost rodiče neovlivňuje, a pokud ano, není to pro ně nejdůležitějším kritériem.

13. Shledáváte nějaké konkrétní výhody vzdělávacího programu školy v působení na žáky?

14. Shledáváte nějaké konkrétní nevýhody vzdělávacího programu školy v působení na žáky?

V těchto dvou otázkách ověřujeme funkčnost vzdělávacího programu v praxi a hledáme konkrétní výhody a nevýhody pro žáky. Předpokládáme, že za nevýhodu bude považována časová náročnost při vytváření a mnoho požadavků, které je třeba splnit. Jako výhody by se mohly objevit propojenost jednotlivých předmětů, práce s různými didaktickými materiály a možnost diferenciací jednotlivých škol.

15. Vytvářeli byste raději ŠVP individuálně či skupinově?

V rámci této otázky zjišťujeme spolupráci kolektivu v rámci tvorby ŠVP. Zajímá nás, jaký názor a především zkušenosti mají jednotliví pedagogové. Zde předpokládáme, že učitelé uvítají možnost skupinové práce.

16. Myslíte si, že by bylo vhodné mít jednotné ŠVP pro všechny základní školy v ČR?

Zajímá nás, zda by podle učitelů bylo možné vytvořit centrální univerzální vzdělávací program, který by vycházel z RVP, ale byl by pro všechny školy přijatelný. Myslíme si, že odpovědi na tuto otázku budou korespondovat s otázkou 9. Učitelé, kteří mají dlouhou praxi, by pravděpodobně uvítali jednotné ŠVP spíše než začínající učitelé.

17. Sestavujete ŠVP dle Vámi vybraných učebnic?

Otázka učebnic je ve školním prostředí velmi diskutovaná, protože učebnice jsou zpracovávány všeobecně, zatímco ŠVP jsou vypracovány pro konkrétní školu. Zajímá nás

tedy, jak tuto problematiku vidí sami učitelé. Předpokládáme, že při tvorbě ŠVP pedagogové přihlíželi k učebnicím, které používají.

18. Raději než učebnice používám vlastní výukové materiály související s RVP.

Otázka je zaměřena na přípravu učitelů na výuku a úzce souvisí s předchozí otázkou. Pokud učitelům nevyhovují učebnice, které škola vlastní při plnění ŠVP, zajímá nás, do jaké míry si vytváří své vlastní materiály. Nepředpokládáme, že by si učitelé vytvářeli velké množství vlastních materiálů a pokud ano, domníváme se, že půjde spíše o mladší pedagogiky.

19. Přizpůsobujete ŠVP výběr výukových materiálů (učebnice, pracovní listy, vlastní materiál...)?

I tato otázka se věnuje didaktickým pomůckám. Zaměřuje se na konkrétní situace na dané škole. Zajímá nás, zda školy jsou (či byly) ochotny nakoupit nové učebnice dle nově zpracovaného ŠVP či jakým způsobem tuto nevybavenost kompenzují. Předpokládáme, že bude vždy záležet na aktuální finanční situaci školy a myslíme, že většina škol postavila tvorbu ŠVP na stávajících učebnicích, které měli k dispozici bez výrazného nákupu nových.

20. Omezuje Vás elektronická třídnice ve výuce?

Na všech dotazovaných školách je využíván systém elektronické třídnice. RVP si klade za cíl dát učitelům volnost ve výuce, ale třídnice pedagogiky svazuje předem nastavenými učebními osnovami. Předpokládáme, že pedagogové toto vnímají jako problém a budeme zjišťovat, do jaké míry. Zajímá nás, jaké způsoby řešení, jednotlivé školy našly.

4. 3 Výzkumný soubor

Jak již bylo řečeno, výzkumu se zúčastnily tři školy. Nyní představíme všechny tyto školy včetně základních informací, stručné charakteristiky školy a pedagogického sboru. Více prostoru budeme věnovat popisu jejich ŠVP.

4. 3. 1 Základní škola a mateřská škola Lužná, okres Rakovník

Základní informace:

Název školy: Základní škola a mateřská škola Lužná, okres Rakovník

Adresa: Masarykovo náměstí 252, Lužná

Ředitel: PaedDr. Miroslava Pechová

Zřizovatel: Obec Lužná

Charakteristika školy

Škola se nachází v centru obce Lužná, která je rozdělena na dvě části (Lužná a Lužná - nádraží), nejčastěji tedy navštěvují školu děti přímo z obce, ale hojně zastoupení je také z vedlejší obce Lišany, která má školu pouze do 5. třídy, obce Ruda a do školy chodí také několik dětí z Rakovníka. V nynějším školním roce 2015/2016 navštěvuje školu 143 žáků a celkový počet tříd je 9, tedy každá pro jeden ročník.

Charakteristika pedagogického sboru

Na základní škole působí 14 pedagogických pracovníků, z toho ředitelka, zástupkyně ředitele školy a výchovná poradkyně. Všichni jsou plně kvalifikovaní.

Charakteristika ŠVP

Škola je všeobecného zaměření a její ŠVP má název Pramen poznání. Nachází se uprostřed přírody, proto se hlouběji věnuje poznání přírody, její ochraně a ochraně životního prostředí jako celku.

Žáci jsou zde vedeni k tomu, aby získali cenné a praktické vědomosti, schopnosti a dovednosti, které budou moci uplatnit v budoucím vzdělání, ale i ve svém praktickém životě. Škola si dává za úkol vyučovat pomocí efektivních metod, jako je například kooperativní a projektové vyučování. Těmito metodami vede žáky k týmové práci, ke vzájemné pomoci, sounáležitosti a vzájemnému respektu. Žáci i učitelé využívají informační a komunikační technologie, pokud možno ve všech vyučovaných předmětech. Podporována je výuka na počítačích a upevňována výuka cizích jazyků.

Žáci jsou vedeni ke zdravému životnímu stylu. Ve škole funguje školní sportovní klub, který nabízí mnoho sportovních aktivit, a kde se může uplatnit každý žák. Škola vyžaduje, aby se každý řídil stanovenými pravidly, zejména školním řádem. Ve škole je kladen důraz na všeobecné a rovné vzdělání pro všechny, neboť pro úspěšný rozvoj dítěte má velký význam život v populačně vyvážené skupině. Není zde preferováno jen intelektuální nadání, stejnou podporu mají i žáci s jiným druhem nadání, například hudebním, pohybovým, manuálním atd. Je prováděna rozumná integrace dětí zaostávajících, či jinak postižených přímo ve třídách základní školy s ostatními dětmi.

Nadaným žákům jsou vytvářeny podmínky pro jejich rozvoj, a tím je omezen jejich případný odchod na jiné základní školy. Škola chce u těchto žáků preferovat samostatnou nebo skupinovou práci. Žáci získávají možnost se prezentovat účastí na soutěžích školního i

okresního charakteru. Při přípravách na tyto soutěže rozvíjejí své nadání. Škola se snaží rozvíjet silné stránky a maximálně eliminovat a napravovat to, co považuje za nedostatky.

4. 3. 2. 3. základní škola v Rakovníku

Základní informace

Název školy: 3. základní škola, Rakovník

Adresa: Okružní 2331, 269 01 Rakovník

Ředitel: Mgr. Jan Křikava

Zřizovatel: Město Rakovník

Charakteristika školy

3. základní škola v Rakovníku je úplnou školou s devíti postupnými ročníky. Na prvním i na druhém stupni je otevřeno minimálně po dvou paralelních třídách. Škola se nachází v klidném jižním okraji města. Dostupnost školy je zajištěna městskou hromadnou dopravou. Maximální kapacita školy činí 1000 žáků, v současné době je ve škole vzděláváno přibližně 700 žáků v celkem 29 třídách.

Charakteristika pedagogického sboru

Učitelský sbor tvoří 46 pedagogů, ředitel, dva zástupci, dva výchovní poradci a šest vychovatelek ve školní družině. Všichni učitelé jsou kvalifikovaní.

Charakteristika ŠVP

Motivační název školního vzdělávacího programu 3. základní školy Rakovník zní Škola harmonického rozvoje. V minulé době se kladl důraz na jednostranné zaměření jedince a před duševním a tělesným rozvojem se upřednostňovalo množství vědomostí. Cíl školy, jak napovídá motivační název ŠVP, směřuje k vyváženému rozvíjení estetických a pohybových schopností všech žáků.

Škola klade důraz na všestranný a vyvážený rozvoj každého žáka a podle hesla „*Každý je v něčem úspěšný*“ chce zajistit všem nadaným i méně schopným stejnou péči. Vede a vzdělává žáky tak, aby každý dokázal jednat samostatně, uplatňoval své schopnosti, dokázal je rozvíjet a byl zodpovědný.

Škola nepreferuje jen intelektuální nadání, proto se v oblasti estetiky zaměřuje také na řemeslnou zručnost, manuální tvořivost, hudební a výtvarné nadání, divadlo a další specifické tvůrčí činnosti. V pohybové oblasti se zaměřuje na rozvíjení lásky k pohybu, péči o vlastní tělo a zdraví, tělesnou zdatnost a chování fair play. Žáci jsou vedeni k dodržování školních

pravidel a řádu odpovídající mravním a morálním normám. Vytváří se tak bezpečné a přátelské prostředí. Učební plán je založen na efektivních metodách výuky, jako je například skupinová práce nebo projektové vyučování. Těmito metodami jsou žáci vedeni k týmové práci, vzájemné pomoci, sounáležitosti a respektu, a je tak podporováno osvojování takových znalostí a dovedností, které žáci budou moci uplatnit ve svém životě i při výběru povolání.

K dosažení vzdělávacích cílů škola využívá mimo klasických metod i netradiční formy výuky, jako je například vyučování v blocích, projektové dny, exkurze, seminární práce, semináře, veřejné prezentace, školní i mimoškolní soutěže a v neposlední řadě pestrou nabídkou volitelných předmětů a zájmových kroužků.

Škola je připravena na začlenění dětí se specifickými vývojovými poruchami učení do běžných tříd a tvořit tak populačně přirozené skupiny, ve kterých se bude uplatňovat týmová spolupráce a pomoc slabším, ať už ze strany učitele nebo spolužáků. V duchu myšlenky *Lidé mají povinnost dělat svět krásnějším*, škola vede žáky ke společnému zájmu o veřejné, ale i globální věci a navazuje na výbornou tradici v oblasti jazykového, sportovního a dramatického vzdělávání.

Na základě analýzy materiálních a vzdělávacích podmínek a možností si škola stanovila priority. Zavádět a využívat dostupnou výpočetní techniku do všech předmětů a přispívat tak k rozvíjení komunikačních dovedností a zároveň podporovat rozvoj pohybových a sportovních činností a aktivit.

4. 3. 3 Základní škola v Praze 6, Na Dlouhém lánu

Základní údaje

Název školy: Základní škola Praha 6, Na Dlouhém lánu 43

Adresa: Na Dlouhém lánu 43, Praha 6

Ředitelka: RNDr. Anna Jelínková

Zřizovatel: Městská část Praha 6, Čs. armády 23, Praha 6

Charakteristika školy

Základní škola Na Dlouhém lánu je státní škola s právní subjektivitou. Je úplnou školou spíše menšího rodinného⁶ typu. V současné době ji navštěvuje 350 žáků v celkem 19 třídách. Na 1. stupni fungují vedle běžných tříd také třídy s alternativní metodou výuky podle M. Montessori. Zájem o tyto třídy se rok od roku zvyšuje úměrně se zájmem o alternativní

---

⁶ Sama škola se považuje za rodinnou menší školu v rámci pražských škol.

způsoby výuky. V současné době škola otevírá každý rok dvě první třídy Montessori. Třídy Montessori mají vlastní ŠVP.

Žáci do školy nepřicházejí pouze z vlastní spádové oblasti, ale především do Montessori tříd docházejí i dojíždějí žáci z větších vzdáleností. Škola se nehodnotí jako výběrová. Většina žáků pochází z dobrého sociálního zázemí, kde se rodiče zajímají o své děti a spolupracují se školou. Škola má vlastní program prevence proti patologickým jevům. Dále také nabízí širokou nabídku odpoledních aktivit v oblasti sportovní, výtvarné a hudební.

Škola zpracovává program environmentální výchovy. Zaměřena je rovněž na zdravý životní styl, zejména stravování, a na třídění odpadů. V povinně volitelném předmětu Ekologie žáci mají možnost pracovat v celosvětovém projektu Globe – monitoring životního prost ředí. Škola také spolupracuje se ZOO Praha.

V oblasti mezinárodní spolupráce škola organizuje studijní pobyty v Anglii s ubytováním v rodinách a výukou anglického jazyka, dále uskutečňuje studijní zájezdy do Rakouska a jednodenní zájezdy do Německa. Spolupráci s rodiči škola považuje za nejdůležitější podmínku úspěšné práce s dětmi.

Charakteristika pedagogického sboru

Celkový počet učitelů je 32 a aprobovanost pedagogického sboru je 92 %. Výchovné poradenství zajišťují dva členové pedagogického sboru. Výchovný poradce pro 1. stupeň se stará o zajištění kvalitních vzdělávacích potřeb pro žáky se specifickými poruchami učení. Výchovný poradce pro 2. stupeň se podílí na řešení výchovných a vzdělávacích problémů a spolupracuje se školní psycholožkou. Škola má vlastní školní psycholožku, která poskytuje služby žákům, rodičům i pedagogům, a podílí se na řešení výchovných a vzdělávacích problémů.

Charakteristika ŠVP

Zaměření školy je všeobecné se zdůrazněním témat zaměřených na ochranu životního prostředí, proto je v názvu školního vzdělávacího programu dovětek Na zdravé planetě. Škola je zapojena do projektu Zdravá škola. Cílem je jednak vést děti k upevnování svého fyzického, ale i psychického zdraví. Nejde tedy jen o oblast zdravé stravy, dostatku pohybu, vhodného využití volného času, ale i o zdravý styl učení a zdravé sociální vztahy. Škola je otevřena všem žákům nadaným, průměrným, žákům se specifickými poruchami učení i žákům se sociálním znevýhodněním. Hlavním cílem školy je rozvíjet u všech žáků vědomosti, dovednosti a kompetence tak, aby byli dobře připraveni pro školy dalšího cyklu i pro

praktický život. Na 1. stupni jsou využívány takové metody práce, které v dětech vytváří pozitivní vztah k učení. Žáci se stávají spolutvárci hodin a jsou zapojeni do výuky.

Škola věnuje zvýšenou pozornost také průřezovému tématu čtenářská gramotnost, protože problémy v oblasti čtení s porozuměním blokují děti v získávání dalších znalostí a dovedností. Na druhém stupni probíhá výuka českého jazyka a matematiky klasickými metodami s důrazem na porozumění.

V oblasti naukových předmětů se učitelé snaží pracovat metodou projektů v logických tematických celcích s maximálním uplatněním samostatné tvůrčí práce a moderních metod výuky. Výrazným prvkem ŠVP je právě zmíněná práce v projektech ať už krátkodobých – v rámci jedné hodiny, střednědobých – mapujících určité téma ve všech souvislostech či celoročních a zároveň celoškolních. V projektech dlouhodobých se pracuje s určitým rozsáhlým tématem, které je později prezentováno veřejnosti.

Velká pozornost je věnována výuce cizích jazyků. Od 1. třídy mají žáci povinný anglický jazyk. Od 7. třídy škola nabízí žákům další cizí jazyk – německý, s ubytováním v rodinách a lekcemi anglického jazyka v Anglii. Žáci jsou vysíláni na studijní pobyty do Rakouska a škola také organizuje poznávací zájezdy do Německa.

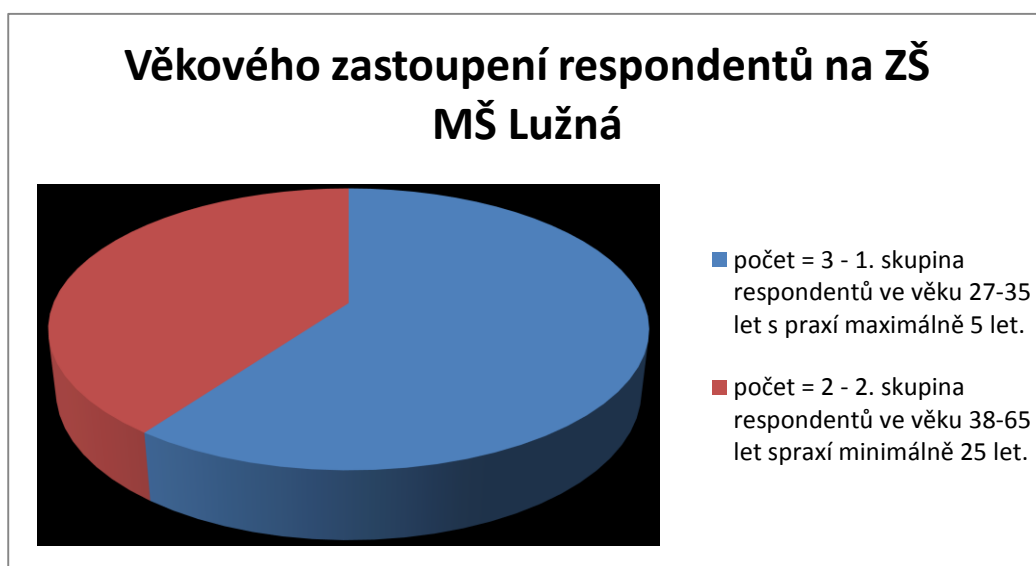
4. 3. 4 Respondenti

Respondenti

Na všech školách se rozhovoru zúčastnili pouze respondenti, kteří učí na prvním stupni s aprobačí pro první stupeň. Respondenti dostali předem připravené otázky a na tyto otázky s nimi byl veden rozhovor.

Na ZŠ v Lužné se rozhovoru účastnili všichni vyučující na prvním stupni, což je pět učitelů z toho jsou čtyři ženy a jeden muž. Věkové zastoupení bychom rozdělili do dvou skupin. První skupinu tvoří učitelé ve věku 27-35 let s maximálně pětiletou praxí. Druhá skupina respondentů je ve věku 38-66 let s délkou praxe minimálně deset let a výš. Jedna z respondentek je již v důchodovém věku.

graf č.1 respondenti ZŠ Lužná

Na 3. základní škole v Rakovníku se rozhovoru zúčastnilo deset respondentů a všichni byly ženy. Věkové zastoupení rozdělíme podle podobných kritérií jako na předchozí škole. Pedagogové ve věku 27-35 let s praxí maximálně pěti let tvoří první skupinu. Druhá skupina je tvořena učitelkami ve věku 40-55 let s minimálně desetiletou a maximálně čtyřicetiletou praxí. Na této škole není nikdo, kdo dosáhl důchodového věku. Což je v současné době v České republice málo častý jev.

graf č. 2 respondenti 3. ZŠ Rakovník

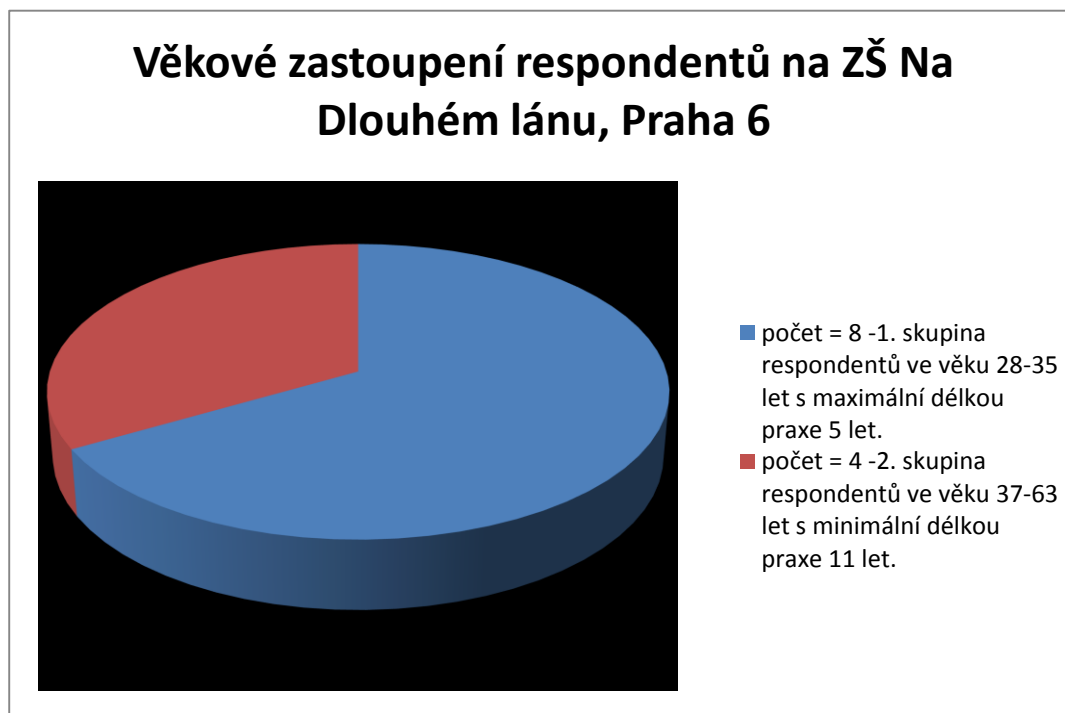

Na Základní škole v Praze 6, Na Dlouhém lánu se rozhovoru zúčastnilo celkem dvanáct učitelů. Všichni učí na prvním stupni a jsou plně aprobováni. Všechny účastnice rozhovorů byly ženy. Věkové zastoupení respondentů je 28-35 let s délkou praxe maximálně pět let.

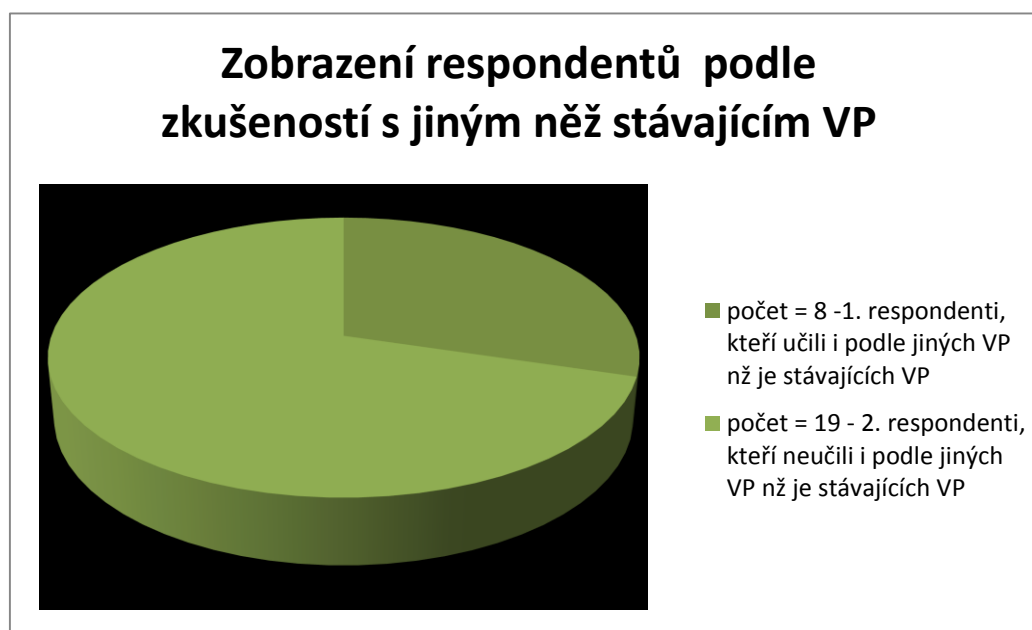
Nejmladšímu respondentovi z druhé skupiny je 37 let a nejstarší učitelka již dosáhla důchodového věku. Všichni respondenti z druhé skupiny mají minimálně jedenáct let praxe na prvním stupni.

graf č. 3. respondenti ZŠ Na Dlouhém lánu

Za důležité vzhledem k pokládaným otázkám považujeme zobrazení respondentů, kteří učili podle předešlých vzdělávacích programů. Celkový počet respondentů byl 27 učitelů prvního stupně.

graf č. 4 celkový počet respondentů

4. 4 Výzkumné metody

Hlavní otázkou před samotným zjišťováním a vyhodnocováním dat bylo zvolit správnou metodu, která bude pro naše účely nejvhodnější. Jako první jsme volili z širšího výběru dvou paradigmat - kvantitativního a kvalitativního výzkumu. Pro naši práci jsme zvolili výzkum kvalitativní.

Kvalitativní výzkum se snaží popsat a vysvětlit jedinečnost zkoumaných jevů a odhaluje specifické rysy. V tomto druhu výzkumu se hypotézy tvoří v průběhu zkoumání. Předmětem výzkumu nejsou rozsáhlé soubory jevů či subjektů, ale jednotlivé případy, které jsou prozkoumány velmi podrobně. Cílem je porozumění těmto jevům či subjektům a případně objasnění příčin jejich stavu a chování nebo také generovat teorii o zkoumaném, případně vytvořit nové otázky pro zkoumání daného jevu. Kvalitativní výzkum sleduje vnitřní, subjektivní stavy. (Průcha, 2014, s. 106)

Tab. *Kvalitativní výzkum*

Výhody	Nevýhody
<ul style="list-style-type: none"> • Možnost získat podrobný vhled do případů (jedinci, jevy, události). • Subjekty a jev jsou zkoumány ve svém přirozeném prostředí. • Možnost zkoumat procesy v jejich průběhu. • Možnost formulovat a modifikovat teorie během výzkumu. • Citlivost na místní kontext a podmínky.	<ul style="list-style-type: none"> • Sběr dat je většinou náročný časově i procedurálně. • Výběr subjektů může být ztížen jejich neochotou ke spolupráci. • Výsledky mohou být ovlivněny osobními preferencemi a postoji výzkumníka. • Výsledky nejsou vyjadřovány jednoznačně a většinou je nelze kvantifikovat. • Poznatky nelze zobecňovat na jiné subjekty a jevy.

Průcha, J.: *Andragogický výzkum*, Grada Publishing a.s., Praha 2014, s. 107

Po shrnutí těchto výhod a nevýhod vidíme, že kvalitativní výzkum nejlépe odpovídá našemu cíli. Chceme porozumět konkrétním názorům učitelů, kteří se podílejí na tvorbě ŠVP a zároveň podle něho vyučují. Naším cílem není postihnout všeobecnou situaci na základních školách, ale ukázat konkrétní výsledky na ŠVP.

Validita, reliabilita, reprezentativita

Aby výzkum přinesl korektní výsledky, musí splňovat tři základní vlastnosti. Validitu, reliabilitu a reprezentativitu.

Validita znamená platnost získaných výsledků vzhledem ke skutečnosti, tedy že konkrétní výzkum zjišťuje to, co má být předmětem daného zkoumání. Je-li tato vlastnost naplněna, je výzkum pravdivý a smysluplný a závěry jsou platné pro objasňovaný jev. Průcha rozlišuje obsahovou validitu a konstruktovou, přičemž ta obsahová ukazuje, zda měřicí nástroj pokrývá obsah a vlastnosti zkoumaného jevu a konstruktová validita se vztahuje k tomu, do jaké míry jsou výsledky ovlivněny pojmovým konstruktem subjektů. (Průcha, 2014, s. 109)

Pod pojmem reliabilita chápeme přesnost a spolehlivost výzkumného nástroje. Ten je ukazatelem stability našeho zjišťování. V praxi to znamená, že dodržíme-li při opakování výzkumu se stejným nástrojem i stejné podmínky, výsledky se nebudou příliš lišit. Dle Průchy se validita a reliabilita v pedagogickém výzkumu explicitně nestanovuje jako spíše předpokládá. (tamtéž)

Široké soubory zkoumaného jevu nelze v praxi obsáhnout, a proto se provádí výběr. Reprezentativita je vztah mezi základním a výběrovým souborem. Ze statistického hlediska se jedná o stanovení počtu zkoumaných jednotek, aby byl výzkum považován za reprezentativní. Vždy záleží na homogenosti a heterogenosti základního souboru. Čím více heterogenní soubor je, tím větší je výběrový soubor. Z typologického hlediska je důležité, aby byly vybrány prvky, které reprezentují rozdílné vlastnosti základního souborů. Proto jsme pro svůj výzkum zvolili tři odlišné typy škol podle počtu žáků a velikosti obce, kde se škola nachází.

4. 4. 1 Dotazování

Pro náš výzkum jsme měli mnoho možností metod, které lze využít. Po pečlivém zvážení jsme zvolili metodu dotazování a rozhovoru. Hlavní důvod pro tento způsob zjišťování byl především osobní, přímý kontakt s respondentem, zvláště pokud vzorek respondentů je menší. Další výhodou je, že můžeme řídit průběh dotazování a díky tomu i přesnější identifikaci. Za výhodu také považujeme fakt, že respondenti nejsou omezováni v délce výpovědí, jako tomu může být u dotazníku v písemné formě.

Otázky byly předkládány ústně a celý rozhovor byl nahráván na diktafon. Využili jsme metody strukturovaného rozhovoru, kdy jsme pokládali respondentovi předem sestavené otázky.

4. 5 Analýza a interpretace dat

Při dotazování jsme zaznamenávali odpovědi a později je analyzovali. V následující podkapitole přinášíme shrnutí jednotlivých odpovědí. Závěry přineseme v podkapitole Výsledky (viz str. 51).

1. Jak vznikal ŠVP na vaší škole?

Na tuto otázku převážná většina učitelů odpověděla, že tvorba ŠVP byla kolektivní práce celého učitelského sboru. Každá ze zkoumaných škol má určeného koordinátora k sestavování a úpravě ŠVP. Při prvním vytváření programu měl koordinátor za úkol sestavit pracovní tým.

Na zkoumaných školách byli v pracovním týmu všichni členové učitelského sboru. Objevovalo se několik bodů, které byly při sestavování učebního plánu důležité:

- Optimálně sladit celou řadu kritérií a zároveň vzdělávací program vytvořit dostatečně atraktivní pro zájemce o studium právě na dané škole.
- Dodržet minimální počty hodin podle RVP.
- Respektovat mezipředmětové vztahy.
- Zohlednit současné trendy ve vzdělávání (např. posílit všeobecně vzdělávací předměty, zároveň však zachovat určitou odbornost oboru).

Tvorba ŠVP představuje především řadu diskusí nad problémy vzdělávání a jeho zkvalitněním, není možné ji brát vždy jen jako práci navíc. Je samozřejmé, že každý člen týmu prosazuje své předměty a požaduje co nejvyšší hodinovou dotaci. Zde je pak třeba nejvíce zdůraznit téma zaměření školy a všeobecné vzdělání žáků.

Několik převážně mladších učitelů, dále také uvedlo, že tato kolektivní práce na vytváření ŠVP podle očekávání stmelila celý učitelský sbor. Zároveň společná tvorba ukázala jedince ochotné využívat novátorské metody vzdělávání a naopak kolegy, kteří nejsou nakloněni těmto metodám. Na Základní škole v Lužné a 3. základní škole v Rakovníku uvedli dva respondenti, že neměli možnost se podílet na sestavování ŠVP, z důvodů příchodu na školu až po vytváření programu. Na Základní škole Na Dlouhém lánu toto uvedl jeden z dotazovaných.

2. Jak jste spokojen/a se ŠVP Vámi vyučovaného předmětu?

Drtivá většina dotázaných odpověděla, že nejsou spokojeni se školním programem. Téměř polovina dotázaných rovněž doplnila svou zápornou odpověď o „škola má vytvořený již několikátý ŠVP, ale přesto nejsem spokojen/a s jeho obsahem“. Většina pedagogů má potřebu neustále doplňovat a vylepšovat ŠVP a to nejen v předmětech, které vyučují, ale i jako vzdělávací dokument, který určuje zaměření a specifikaci školy. Podmínky a kritéria, podle kterých se vytváří ŠVP, se neustále mění a vyvíjí podle toho, jak se vyvíjí společnost a tedy i žáci, kteří jsou podle programu vzděláváni. Na tyto změny by měly školy včas reagovat a vzdělávací programy účelně měnit.

Tři učitelé, kteří se nezúčastnili sestavování ŠVP, k této otázce zaujali neutrální stanovisko. Dva učitelé, kteří nebyli přítomni na školách při sestavování ŠVP odpověděli, že nejsou spokojeni právě proto, že se nemohli podílet na tvorbě programu a sestavení témat jimi vyučovaných předmětů.

3. Navrhl(a) byste nějaké změny v ŠVP, pokud jste byl/a spoluvůrcem programu vidíte postupem času něco, co byste chtěl(a) změnit?

Polovina dotazovaných cítí potřebu něco měnit, stojí si sice za částí programu, kterou sami vytvářeli, ale během roku získali nové zkušenosti a poznatky, které by rádi promítli do školního programu. Ve vzdělávacích programech se objevuje duplicita učiva na úkor procvičování jiných témat. Někteří dotazovaní by zejména uvítali změnu programu v podobě změny seřazení a zařazení některých témat ve svém předmětu. Jiní by například rádi více podpořili spolupráci školy s rodiči dětí.

Osm respondentů z celkového počtu uvedlo, že kdyby mělo tu možnost, celkově by zrušilo koncepci RVP a z něj vycházející ŠVP. Současný systém sice pomáhají vytvářet a udržovat, ale nevyhovuje jim. Jeden z respondentů uvedl, že po desetileté praxi před vytvořením RVP zastává názor, že učitelé mají učit a nikoli vytvářet ŠVP.

4. Jak je pro vás složité změnit ŠVP?

ŠVP se na všech třech základních školách upravuje jednou ročně. Pro polovinu dotazovaných je změna školního programu administrativně náročná, a proto neupravují ŠVP tak často, jak by chtěli. ŠVP se může měnit pouze na začátku školního roku, toto období je již časově náročné na přípravu výuky, učitelům tedy nezbyvá dostatek času na vlastní změny v ŠVP. Dále dotazovaní uvádějí problémy při změnách programu z důvodů provázání předmětů. Jestliže se pedagog rozhodne změnit nebo upravit učební osnovy svého předmětu,

týká se tato změna i ostatních předmětů v rámci mezipředmětových vztahů. Ne vždy se aktivní pedagog, který chce prosadit nějakou změnu, setká s kladným přístupem svých kolegů. Důvodem neochoty může být například nadměrná administrativa v celkovém porovnání navrhované změny nebo profesní nesouhlas s navrhovanou změnou. Pro dva z dotazovaných je nepředstavitelné, že by zasahovali do již vytvořeného ŠVP.

5. Co vám pomohlo při vytváření ŠVP ?

Téměř všichni dotazovaní uvádějí, že při vytváření ŠVP vycházeli z požadavků RVP a metodických příruček, které se vztahují přímo na vytváření ŠVP. Většina respondentů dále v odpovědi uvedla další dokumenty a metodické příručky, které se vztahují k předchozím systémům vzdělávání, výuky na základní škole manuál ZV, vzdělávací portály VÚP, NIDV aj. i řada dalších metodických textů od různých vydavatelů. Pět respondentů uvedlo, že pro inspiraci k tvorbě nahlíželi do ŠVP ostatních škol. Pouze v pěti případech z celkového počtu dotazování jako největší výhodu při samotném sestavování uvádí své zkušenosti a dlouholetou praxi s výukou, což si myslíme plně naplňuje myšlenku koncepce RVP.

6. Kdo určoval zaměření vaší školy, měl/a jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?

Priority škol korespondují s motivačním názvem RVP pro ŠVP - Škola pro každého škola pro všechny. Zaměření není vyjádřeno profilací školy (důrazem na konkrétní vyučovací předmět/y), ale vychází ze snahy podpořit co nejširší rozvoj osobnosti všech žáků s důrazem na utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Jak již bylo uvedeno, možnost celkového zaměření školy je jedním z přínosů RVP do základního vzdělávání. Většina respondentů možnost určení zaměření školy bohužel uvádí jako jediný přínos RVP do školství. Na škole ZŠ Lužná z odpovědí překvapivě vyplývá, že celkové zaměření školy nebylo konzultováno s celým pedagogickým sborem. Celkové zaměření bylo určeno vedením školy bez jakékoliv diskuze nebo projednání s pedagogickým sborem. Zaměření školy bylo určeno již minulým vedením a stávající pokračuje v tomto duchu opět bez jakékoliv konzultace. Podle některých odpovědí v dotazníku vyplývá, že nesouhlasí se zaměřením školy a ani vedení nijak významně nepodporuje ekologické zaměření školy. V tomto případě byla dřívějším vedením a popsáním tématu v ŠVP oslovena učitelka, která vyučuje předmět blízký danému tématu zaměření školy. V obou dvou zbylých školách bylo určení celkového zaměření předmětem několika bouřlivých debat. Pedagogové se s dohodnutým zaměřením ztotožňují a snaží se ho podporovat.

7. Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?

Polovina dotázaných uvádí spolupráci pouze v rámci předmětových komisí. Pod touto odpovědí si můžeme představit, že učitelé spolu konzultují odučené hodiny, předávají si získané informace a podle nich případně upravují probíraná témata. Při prosbách o doplnění této odpovědi však většina přiznala nespolupráci se svými kolegy v tomto směru. Čtvrtina dotazovaných uvedla jako důvod nefunkčnosti neochotu svých kolegů ke spolupráci při pečlivějších přípravách témat. Zbytek dotázaných uvedli neutrální postoj k tomuto tématu.

8. Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uveďte výhody a nevýhody projektového vyučování.

Většina respondentů považuje spolupráci při vytváření projektů, ať už krátkodobých nebo dlouhodobých, za důležitou skupinovou práci, která propojuje školu s životem obce nebo širší společností. Dotazovaní shodně uvádí tyto přínosy projektového vyučování:

- Vytvořené projekty vyplývají ze samotné podstaty koncentrace a integrace učiva, žáky vedou k užitečným efektům vzdělávání a výchovy.
- Projekty mají motivační sílu a jsou blízké logice životní reality.
- Žáci při projektovém vyučování zaměstnávají a formulují celou osobnost, učí se spolupracovat, diskutovat a formulovat své názory. Řeší problémy tvoří a podněcují fantazii, intuici, pracují se získanými informacemi.

Jako nevýhody projektového vyučování nejčastěji respondenti uváděli tyto odpovědi:

- Časová náročnost přípravy projektu.
- Náročnost na hodnocení projektu – z časového hlediska i z hlediska způsobů hodnocení.
- Při častější realizaci projektů se objevuje únava a ztráta motivace žáků.

9. Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?

Některým starším respondentům více vyhovovaly dřívější vzdělávací programy. Nejčastěji uváděné odpovědi na otázku, proč si respondent myslí, že dřívější programy byly vhodnější, jsou:

- Žáci měli jistotu, že se ve všech školách a ročnících setkají se stejnými tématy a předměty.
- Žáci byli systematictěji hodnoceni a testováni.

- Celkově vzato se vzdělávacími programy, které se aplikovaly před zavedením RVP, měli pedagogové méně práce, ale neměli možnost se podílet na tvůrčím pojetí výuky, což převážně starším učitelů vyhovovalo.

Převážně mladší učitelé si uvědomují, že vzdělávání není uzavřený proces, o kterém by se dalo říct, že je stoprocentně funkční. K rozvíjení vědomostí a získávání žáka je potřeba tento proces neustále zdokonalovat.

10. Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?

Všichni respondenti se shodli, že zavedení RVP určitě znamená významný krok kupředu ve vývoji českého vzdělávání směrem k lepší péči škol i státu o rozvoj žáků. Směřuje ke školství založenému na svobodě a zodpovědnosti. Nejvíce uváděným kladným hodnocením RVP byla skutečnost, že učitelé mají velkou svobodu, mohou sami rozhodovat o tom, co a jakou formou budou vyučovat.

K dalším výhodám patří fakt, že si škola může přizpůsobit výuku podle vlastních možností a vlastního zaměření, které si škola vzhledem k mnoha aspektům určuje sama. Učitelé mají sice výhodu svobody výběru vyučovacích témat, ale zároveň tuto skutečnost mnoho z nich uvádí jako veliký závazek, musí se sami umět rozhodnout, které podrobnosti, jak a proč bude vyučovat, aby žáci dosáhli očekávaných výstupů, které jsou uvedeny v RVP.

11. Domníváte se, že je možné dosáhnout všech očekávaných výstupů, které jsou stanoveny v RVP daných předmětů?

Dvě třetiny dotazovaných myslí, že není v silách učitelského sboru, ale ani žáků, dosáhnout osvojení si všech vědomostí a dovedností ke splnění očekávaných výstupů. Jedna třetina dotazovaných se přiklání k možnosti, že žáci jsou schopni splnit očekávané výstupy, pouze v případě vynaložení velkého úsilí všech pedagogů, rodičů, ale i samotných žáků. Ve světlých případech se tuto celkovou sehranost vzdělávacího prostředí podaří vytvořit a poté jsou žáci schopni plnit všechny očekávané výstupy.

12. Myslíte si, že rodiče ovlivňuje při výběru školy ŠVP?

Podle odpovědí uvedených při dotazování se rodiče nejčastěji rozhodují podle dostupnosti školy. Další častou odpovědí bylo množství školou nabízených zájmových kroužků a mimoškolních aktivit pro děti. Všichni dotazovaní ze školy 3. ZŠ Rakovník uvedli, že velmi významný a nejčastější důvod volby jejich školy je existence Základní umělecké školy a družiny přímo v jedné z budov školy. Výhodu odvedení žáka do školy na začátek

výuky a možnost vyzvednutí až v pozdních odpoledních hodinách využívá většina rodičů dětí, kteří navštěvují první stupeň 3. ZŠ Rakovník. Pouze pět respondentů uvedlo možnost, že se rodiče mohou rozhodovat podle celkového zaměření školy, které jim umožňuje ŠVP. Všichni dotazovaní jsou si jisti, že rodiče se blíže neseznamují s ŠVP.

13. Shledáváte nějaké konkrétní výhody vzdělávacího programu školy?

Jednoznačnou výhodou ŠVP je pro dotazované částečná volnost při jejich sestavování samotnými školami. Což je zároveň i nevýhoda, jak se ukazuje v odpovědi na následující otázku. Další nejčastěji uváděnou výhodou je možnost přizpůsobení ŠVP místu, okolí a možnostem města, ve kterém se škola nachází a tím tak motivovat k získání kladného vztahu k místu, kde získaly, základní vzdělání. Jinak bylo pro učitele obtížné najít konkrétní výhody ŠVP.

14. Shledáváte nějaké konkrétní nevýhody vzdělávacího programu školy?

Respondenti vidí za jasnou nevýhodu odlišnost ŠVP na každé škole, to si myslí všichni dotazovaní, a to hlavně z důvodů stěhování žáků do jiných měst. ŠVP škol jsou od sebe na tolik odlišné, že u nově přichozích žáků dochází k přerušení návaznosti témat. Není výjimkou úplné vynechání učiva, které se již na nové škole probíralo, ale na minulé škole, kam žák docházel, bylo naplánováno až pro další ročník. Učitelé ze školy v Lužné a Rakovníka se domnívají, že alespoň částečné řešení by bylo sjednocení ŠVP v rámci okresů nebo i krajů. Nejčastější přesuny žáků ze mezi školami se dějí na okresní, nebo krajské úrovni jak vyplývá z výpovědí.

15. Vytvářeli byste raději ŠVP individuálně či skupinově?

Odpovědi respondentů na tuto otázku bychom mohli rozdělit do dvou skupin. Odpovědi generačně mladších a generačně starších učitelů. Pedagogové s delší praxí ve výuce by si raději celý ŠVP pro předmět, který vyučují, vytvořili sami. Důvodů uvádějí hned několik, největším plusem individuálního sestavování ŠVP pro jeden předmět je možnost rozvrhnout si stanovená témata dle vlastního uvážení a zkušeností s nároky učiva na žáky. Další výhodou, která se také týká rozvržení učiva do celého roku, je vlastní výběr učebnice, podle které se bude předmět vyučovat. Dále někteří respondenti uvedli výhodu přizpůsobování témat pro zájmy třídního kolektivu, a některá témata rozepsat v ŠVP jen menší míře, jak jen to umožňuje RVP.

Mladší generace vítají skupinovou tvorbu ŠVP a to hlavně z důvodu nezkušenosti s vytvářením jakéhokoliv podobného dokumentu. Velikou výhodou při týmové tvorbě ŠVP bližší seznámení se z dalšími předměty, které nevyučují a názory svých kolegů a to ať už staršími nebo mladšími. Učitelé s kratší praxí si v týmu chtějí ověřit, zda výuka v jejich hodinách probíhá standardně, nebo svým přístupem zavádějí méně obvyklé metody a postupy ve výuce.

16. Myslíte si, že by bylo vhodné mít jednotné ŠVP pro všechny základní školy v ČR?

Všichni dotazovaní odpověděli, že rozhodně ano. Hlavním důvodem této odpovědi jsou přestupy žáků do (z) jiných škol. Respondenti, kteří zažili vzdělávací program, který byl pro všechny školy stejný a závazný, vidí v takovém případě jistotu výuky a standardizaci vzdělání všech žáků. Všichni však dodávají, že takový systém by musel být propracovaný více, než tomu bylo dříve. Uvědomují si problematiku takového řešení, ale domnívají se, že nynější systém je mnohem více nevyhovující, než nedostatky již zmiňovaného dříve používaného.

Jednou z hlavních výhod jednotných programů byla návaznost, náročnost a přiměřenost nároků na žáky. Myšlenka jednotného ŠVP pro všechny školy je pro mladé a začínající pedagogy nepřijatelná. Není možné mít stejný vzdělávací plán na malé vesnické škole, kterou dlouhodobě navštěvuje minimální počet žáků potřebný k udržení školy, a stejný pro školu, jež se svou kapacitou pohybuje okolo tisícovky dětí, kde je několik paralelních tříd. Každá z těchto škol má jiné nároky na žáky a to nejen z možností srovnávání většího počtu žáků ve stejné dovednosti, ale bohužel i z důvodů finančního zajištění školy.

17. Sestavujete ŠVP dle Vámi vybraných učebnic?

Opět všichni dotazovaní jednoznačně odpověděli, ale tentokrát záporně. Zároveň by takovou možnost většina uvítala. Sestavit ŠVP striktně podle učebnice nelze, taková možnost je v rozporu s jednou ze základních myšlenek RVP a tou je diferenciací škol podle vlastních ŠVP. Nicméně jak vypověděli někteří dotazovaní, výběr učebnice je jedno z nejtěžších rozhodnutí, které na začátku roku většina pedagogů musí učinit.

Obměna učebních pomůcek a učebnic není tak častá jako je vývoj a úpravy ŠVP. Všichni učitelé by uvítali alespoň částečně jednotnou návaznost učiva v učebnicích s ŠVP. Absence některých témat ŠVP v učebnicích přináší velké problémy v návaznosti témat na sebe. Na školách, kde se používá systém elektronických třídnic, se dostávají do situací, kdy

musí zapisovat jiné téma do třídní knihy, než které se probírá ve výuce. Témata, která se shodují s nároky a požadavky RVP, mohou být rozsáhleji rozvedeny v učebnicích. Zpravidla se však neshodují v návaznosti témat v ŠVP. V některých případech uvádějí respondenti skutečnost zařazení tématu v učebnici do jiného ročníku než v ŠVP jejich školy.

Všechny nabízené materiály k výuce je nutno brát jen jako orientační. Např. časové a tematické plány musí vyučující přizpůsobit školnímu ŠVP a potřebám svých žáků, a v neposlední řadě i svému stylu práce, a to speciálně pro každý jednotlivý ročník.

Nepředpokládá se, že školy či paralelní třídy, které učí podle stejných učebnic, budou postupovat srovnatelným způsobem či tempem.

18. Raději než učebnice používám vlastní výukové materiály související s ŠVP?

Jak již bylo uvedeno v předchozí odpovědi respondentů, bohužel není možné sestavit ŠVP podle učebnice. Pro všechny dotazované je běžnou praxí příprava vlastních materiálů do vyučování. Hlavně z důvodů naprosté absence některých témat v učebnicích. Vlastní příprava materiálů do výuky přináší několik problémů.

Pro dotazované pedagogy je náročné zachovat návaznost na další témata, které jsou v učebnici, což má za následek přeskokování kapitol v učebnici. Problém je také zpracování tématu alespoň v podobné míře, jako jsou témata v učebnicích. Jako největší přínos modernějších učebnic se polovině respondentů jeví pracovní listy, které jsou sestavovány podle učiva v učebnicích. Sestavení alespoň podobného pracovního listu jako je v učebnici je časově velice náročné.

Dva starší dotazovaní uvedli, že učebnice ve výchovných předmětech používají jen jako obrázkový podklad pro výuku. Samotný výklad látky mají již za léta praxe zpracovaný jednak v papírové podobě a taky si už látku v plné míře osvojili. Respondenti s průměrnou praxí si sestavují výuku výchovných předmětů pouze z vlastních materiálů a občas používají pracovní sešity, které jim vyhovují a vztahují se alespoň částečně k probíranému učivu. Naprostá shoda ŠVP s učebnicemi, i když jeto na nich ve velké míře prezentováno, není možná.

19. Přizpůsobujete ŠVP výběr výukových materiálů (učebnice, pracovní listy, vlastní materiál...)?

Respondenti, kteří byli u prvopočátku sestavování ŠVP, se nesetkali s možností nákupu nových učebnic a ani jiných výukových pomůcek, které by byly v souladu s RVP a

tím pádem by z nich učitelé mohli vycházet při prvním sestavování ŠVP. Z vedených rozhovorů vyplývá několik důvodů tohoto přístupu vedení škol.

Nejčastěji respondenti uváděli tyto důvody:

- nepřipravenost nakladatelství a firem, které se zabývají vydáváním učebnic a dalších výukových materiálů
- možná nejistota trvání nového vzdělávacího systému, jakým v té době RVP byla nevědomost návaznosti obsahu samotných učebnic

Přestože však jak tvůrci učebnic, tak učitelé při tvorbě ŠVP převážně postupovali podle stejných metodických příruček, obsahy vytvořených učebnic a ŠVP se neshodovaly.

Dalším problémem při pořizování učebnic a jakýchkoliv jiných výukových pomůcek, které by vyhovovaly RVP, bylo nedostatečné financování škol. Tento problém s financováním nových pomůcek, které již částečně odpovídají RVP a dokonce by je více než polovina respondentů chtěla pořídit, přetrvává. Opačný postup sestavování ŠVP podle učebnice jsme zjišťovali v otázce č. 17.

20. Omezuje Vás elektronická třídní kniha ve výuce?

Opět bychom mohli rozdělit respondenty podle jejich odpovědí na dvě stejné poloviny. Jedna skupina striktně odmítá jakékoliv omezování zapisování do elektronické třídnice, naopak takovýto způsob zapisování témat daných ŠVP ji zcela vyhovuje. Již přednastavené učební plány jsou běžnou praxí na všech třech zkoumaných školách. Ovšem i v tomto způsobu zápisu spatřují spíše mladší respondenti jistý závazek, který musí splňovat od začátku roku. Kvůli splnění všech požadavků RVP na výuku, jsou témata zadána již na začátku roku a tím pádem je učitel nucen k dodržování postupnosti probírání témat ve výuce. A je tím zároveň nucen k přeskokování kapitol v učebnicích, které nesouhlasí s ŠVP dané školy.

Druhá skupina respondentů se cítí být omezována systémem elektronických třídnic. A to z důvodu nutnosti dodržování předem přednastaveného plánu, a to jak časově, tak tematicky. Tento systém zároveň stěžuje všem pedagogům vytváření projektových dnů na školách z důvodů špatné časové a tematické návaznosti mezi předměty. Na žádné ze zkoumaných škol se ŠVP nevytvářel v kolektivu učitelů celého prvního, nebo druhého stupně.

4. 6 Vyhodnocení

Z vedených rozhovorů vyplývá několik zjištění. Jako první se budeme věnovat zhodnocení spokojenosti se školními vzdělávacími programy. Většina respondentů, která je se

stávajícím systémem nespokojena, se snaží v rámci svých možností a zkušeností neustále upravovat a zdokonalovat výuku, a to jak změnou ŠVP, tak přípravou výukových materiálů, které vyhovují požadavkům RVP.

Ukázaly se zde generační rozdíly. Respondenty jsme si na každé škole rozdělili na dvě skupiny podle věku a praxe. Převážně mladí respondenti do věku 35 let vítají stávající vzdělávací plán, ale mají k němu zásadní výhrady, které se jen těžko prosazují v rovině jejich školy. Jsou toho názoru, že úpravy RVP musí proběhnout v co nejkratším termínu a podle představ převážně mladé generace učitelů. Nejsou tím nijak opomíjeny letité zkušenosti zásluhy starších generací učitelů, kteří se museli vypořádat s RVP při jeho zavádění.

Starší generace respondentů, v našem případě ti, kteří přesáhli věk 50 let a zažili předešlé vzdělávací programy, by se k tomuto systému nejraději vrátila. Všichni ale zároveň připouští, že by bylo nutné upravit vzdělávací oblasti podle nynějších trendů ve společnosti. Jedná se především o výuku cizích jazyků, informačních technologií a v dnešní době také aktuální téma vzdělávání jiných kultur.

Při dotazování jsme také zjišťovali, jak se učitelé a škola staví ke změnám v ŠVP. Podle našeho názoru jsou změny ŠVP nevyhnutelné, ať už z výše uvedeného důvodů vyvíjející se společnosti či individuálních důvodů samotných pedagogů, ale je nutné brát v úvahu samotné žáky, kteří se také vyvíjejí. Učitelé podle těchto změn, které jistě rok od roku pozorují, mají možnost upravit ŠVP přesně pro danou třídu. Z dotazování bylo zjištěno, že všechny tři školy mění své ŠVP jednou ročně, ale zjistili jsme, že ne všichni pedagogové se do změn zapojují tak, aby byli spokojeni s výslednou podobou ŠVP. Důvodem je většinou časová vytíženost.

Můžeme říci, že více než polovina respondentů je spokojena se svým ŠVP a má zájem se podílet na jeho úpravě a přizpůsobování společnosti tak, aby bylo zachováno vzdělání mladých lidí, kteří budou schopni uplatnit své zkušenosti a dovednosti v rychle se vyvíjející společnosti, ať už ve své zemi nebo v zahraničí. Z celkového počtu dvaceti sedmi respondentů je jich sedm nespokojeno s ŠVP jejich školy, avšak nejsou ochotni tento systém jakkoliv zdokonalovat, nebo upravovat.

Dále jsme se zabývali samotnou tvorbou ŠVP, kdy podle předpokladu učitelé a vedení školy pracovalo s metodickými příručkami jako je manuál ZV a oporou jim byly také webové stránky jako např. VÚP. Pouze 5 dotazovaných využívalo převážně svoje zkušenosti z výuky a ŠVP jim nyní více vyhovují, protože mají ověřené několikaletou praxí, jak ve výuce

postupovat, což dle našeho názoru splňuje myšlenku RVP. Tito učitelé také na ŠVP pracovali raději sami. Oproti tomu pro učitele s menší praxí bylo lepší pracovat kolektivně.

Jako kámen úrazu se ukázal být název jednoho z ŠVP na Základní škole v Lužné, který nese název Pramen poznání a je velmi zaměřen na ekologii a ochranu životního prostředí. Respondenti uvedli, že nejsou spokojeni s tímto zaměřením, které bylo schváleno dřívějším vedením školy. Změna je pro ně, ale příliš náročná a sami nechtějí vyvíjet aktivitu k jeho změně.

Při dotazování se několik respondentů také přiznalo k tomu, že se při vytváření ŠVP nechali inspirovat jinou školou a jejich ŠVP. Tento způsob tvorby je dle našeho názoru celkem nešťastný, protože právě možnost odlišit školy od sebe svým zaměřením a zpracováním ŠVP je jedna z největších výhod RVP. Domníváme se, že při tvorbě ŠVP je možné se inspirovat nebo využít jakýkoli materiál, který je v souladu s myšlenkami RVP ZV a jeho obsahovým vymezením i se zvolenou koncepcí ŠVP, ne však takovými materiály, které přede námi již byly někým zpracovány. Je třeba si ale uvědomit, že žádný z dosavadních vzdělávacích programů neobsahoval vše, co se vyžaduje od ŠVP, proto je třeba jej skutečně tvořit, a ne pouze opisovat.

Dalším tématem, kterém nás při dotazování zajímalo, byla spolupráce jednotlivých učitelů. Bohužel jsme zjistili, že většina učitelů příliš nespolupracuje. Pokud ano, jedná se pouze o konzultace již odučených hodin či při výkladu obtížného tématu. Jedním z kroků, které by mohlo pomoci vzájemné spolupráci je mezipředmětová vazba. Vzhledem k faktu, že v RVP je daná tematika obsažena, aniž by byl termín mezipředmětové vztahy explicitně zmíněn, není možnost vyžadovat aktivitu učitelského sboru v tématu mezipředmětových vztahů. RVP prostřednictvím ŠVP umožňuje pedagogům propojování jednotlivých témat oborů. Současný edukační systém je zaměřen na propojení učiva jednotlivých předmětů. Mezipředmětovým vztahům je věnována mnohem větší pozornost než v minulosti, na odpovědích dotazovaných se ale tato skutečnost bohužel neprojevila.

Dalším krokem k posílení spolupráce mezi pedagogiky je projektové vyučování. Zde již učitelé dokázali ocenit spolupráci a viděli v projektovém vyučování mnoho kladů jako např. podněcování fantazie a intuice u žáků včetně toho, jakým způsobem pracují se získanými informacemi. Jako nevýhody uvedli především časovou náročnost, nejen při přípravě a samotné tvorbě, ale také při vyhodnocování projektového vyučování. Projektová výuka vyžaduje zpravidla spolupráci učitelů, podporu kolegů, vedení školy, rodičů i okolí, které se mnohdy nedostává. Projektová výuka také vyžaduje určitou teoretickou vybavenost

učitele, i jeho praktické zkušenosti s projekty a jiný způsob plánování. Učitel musí odhadnout míru volnosti a míru odpovědnosti dětí, což někteří z dotazovaných považují za obtížné.

Jako dalším tématem, které jsme ověřovali, bylo postihnutí všech očekávaných výstupů. Očekávané výstupy jsou jasně určeny v RVP a právě podle nich by měli učitelé sestavovat ŠVP školy. V RVP je učivo pouze doporučeno, uvedená témata nejsou pro učitele nijak závazná, přesto jsou tyto témata doslovně uváděna v ŠVP většiny škol. Očekávané výstupy předmětů jsou v RVP uvedeny stručně a jasně pro lepší přehlednost a snazší orientaci, tak, aby v sobě obsahovaly propojení činnostního učení s aktivním vzděláváním, měly vazbu na klíčové kompetence, na cílové zaměření vzdělávací oblasti a určitým způsobem byly propojené se stanoveným učivem. V neposlední řadě nesmíme zapomenout na to, že musí být měřitelné. Těžko může učitel, který vyučuje předměty ze vzdělávacího oboru Umění a kultura, stoprocentně hodnotit míru nabytí očekávaných výstupů vzdělávacího oboru Matematika a její aplikace.

Jelikož téma ŠVP umožňuje školám se profilovat a tím nabídnout rodičům a dětem si výběr základní školy důkladně promyslet. Zajímalo nás, do jaké míry právě tento jev u rodičů rozhoduje o přijetí z hlediska samotných pedagogů. O umístění dítěte na základní školu rozhodují jeho rodiče, pouze v malém procentu k tomuto rozhodnutí přispívají samy děti. Rodiče mají mnoho možností, jak si vybrat. Většina škol pořádá dny otevřených dveří, kde mají rodiče nejlepší možnost se o škole dozvědět velké množství důležitých informací a mohou se blíže seznámit s učitelským sborem. Rodiče při výběru vzdělávací instituce podle dotazovaných většinou přihlížejí k mnoha aspektům, nejčastěji k tomu o jakou se jedná spádovou oblast a jaká je vzdálenost do školy. Zda mohou dítě do školy doprovázet nebo vozit, či zda zvládne cestu bezpečně samo. Třídní učitel/učitelka je pak jeden z nejdůležitějších faktorů. Může být tím, co vyzvedne i jinak průměrnou školu, nebo naopak i v nadprůměrné a žádané škole mohou rodiče nesouhlasit s jednotlivcem. Pověst školy, hlavně v menších obcích, je důležitým rozhodujícím faktorem. U žádaných škol se může stát, že jsou třídy "přeplněné", a přestože je škola kvalitní, výuka tím může utrpět. Samy děti se řídí jinými aspekty například - prostředím a atmosférou, vzhledem školy, vnitřním zařízením, tříd a také tím, do které školy nastupují jejich kamarádi. Ukázalo se tedy, že samotné ŠVP podle dotazovaných pedagogů nehrají důležitou roli ve výběru základní školy.

Jedno z dalších témat, kterým jsme se zabývali, bylo využívání učebnic a didaktických materiálů při vytváření ŠVP. ŠVP nelze vytvořit podle jedné učebnice, proto se ukázalo být pro učitele problematické, podle čeho vyučovat. Většina si připravila vlastní materiály, které s

učebnicemi kombinuje. Za největší problém učitelé shledávají, že musejí v učebnicích často přeskakovat či vynechávat, protože škola nemá finance na obnovení učebnic tak, aby více vyhovovaly ŠVP.

Jako poslední otázka nás zajímala spokojenost s elektronickou třídnicí. Všechny školy používají systém Bakalář, který umožňuje nahrát plány tak, aby učitel vždy viděl, co má splnit a vyučovat. Některým učitelům právě toto velmi vyhovuje, protože si mohou ideálně rozvrhnout látku. K tomu je však třeba potřebná praxe. Jako velkou nevýhodu hodnotíme nedostatek prostoru pro projektové dny.

Na závěr vyhodnocení jsme si nechali shrnutí kladů a záporů, jak je vidí samotní učitelé. Nejvíce nás překvapilo, že pro respondenty bylo těžké určit větší množství kladů a více se rozpovídali u záporů ŠVP. Jsme rádi, že pedagogové vnímají jako výhodu možnost propojenosti s obcí a okolím a volnější ruky při sestavování, ale jako velký problém vnímají přestupy žáků na jinou školu v rámci stěhování či nespokojenosti v současné škole. Velmi nás zaujal návrh luženské a rakovnické základní školy o vytvoření jednotných ŠVP pro okresy či kraje, což by tento problém mohlo výrazně eliminovat. Shledáváme to jako možné řešení tohoto problému. Při přičtení kladů a záporů k celkovému dotazování hodnotíme celkovou spokojenost učitelů s ŠVP spíše negativní. Učitelé jsou spíše nespokojeni se současnou podobou ŠVP, ale snaží se změnami dosáhnout ideálnějších podmínek. Toto hodnotíme jako velmi kladnou tendenci, protože jsme přesvědčeni, že vzdělávací programy se musí dále vyvíjet a pracovat na nich musí převážně sami pedagogové.

ZÁVĚR

Naše práce měla postihnout hlavní klady a zápory implementace Rámcových vzdělávacích programů do školních vzdělávacích programů jednotlivých škol tak, jak je vnímají samotní pedagogové na prvním stupni základních škol. Pro odpověď na tuto otázku jsme provedli výzkum na třech základních školách.

Před provedením samotného výzkumu bylo nutné se orientovat v historii vzdělávací politiky a kurikulárních dokumentů ČR. Proto jsme věnovali prostor Standardu základního vzdělávání, který byl platný od roku 1995 a zahrnoval programy Základní škola, Obecná škola a Národní škola.

Dále jsme se věnovali RVP ZV, který je vymezen poměrně stručně a je jakýmsi výběrem toho nejdůležitějšího, co bylo vymezeno již dříve v Bílé knize. Z tohoto pojetí RVP vychází i ŠVP většiny základních škol v České republice. Dle našeho mínění RVP určitě znamenal významný krok kupředu ve vývoji českého vzdělávání v péči škol i státu o rozvoj žáků.

RVP směřuje ke školství založenému na svobodě a zodpovědnosti. Jeho hlavním obsahem totiž nejsou soupisy témat, která by učitel musel odučit, jako tomu bylo v předchozích vzdělávacích programech, ale RVP hlavně vymezuje cílové kompetence a očekávané výstupy žáků. Klíčové kompetence uvedené v RVP představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

ŠVP vychází z obecných vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí RVP ZV a z koncepce, která vznikla několikaletou snahou o inovaci pedagogického procesu a života školy vůbec, analýzou vlastních možností a schopností pedagogického sboru, požadavků rodičů a navázáním na tradice školy.

Nejvýraznější přínos RVP ZV dle našeho zjištění a názoru je možnost charakteristického zaměření školy, uvedení vlastní vzdělávací strategie školy nebo osnov jednotlivých předmětů v ŠVP. V RVP ZV nejsou definovány předměty, ale pouze vzdělávací oblasti a obory. Názvy, obsah i strukturu jednotlivých předmětů si určuje škola sama ve vlastním ŠVP. Škola tedy může současné předměty spojovat nebo rozdělovat, případně vymýšlet nové. Učitelé mají relativně velkou možnost si určit hodinovou dotaci pro jednotlivé

předměty tím, že stanovenou minimální hodinovou dotaci mohou navyšovat disponibilními hodinami, které poskytuje RVP. Učivo v RVP ZV je pouze doporučené, učitel se ho tedy nemusí striktně držet. Může ho nahradit jiným, redukovat, doplnit i konkretizovat. Závazným se stává až to učivo, které je zaneseno ve školním vzdělávacím programu.

Tyto nejvýraznější přínosy RVP se stávají pro některé spíše starší pedagogy těmi největšími problémy, které jim RVP mohl zavedením ŠVP přinést. To, co pro některé vyučující znamená výrazný krok vpřed pro zefektivnění výuky, některým připadá jako vymyšlení něčeho, co je již dlouhodobě známé.

To se nám potvrdilo i ve výsledcích našeho výzkumu. Dotazovali jsme se celkem 27 pedagogů na třech základních školách. Výzkum probíhal metodou dotazování s několika předpoklady. Ukázalo, že se potvrdily generační rozdíly v některých otázkách, zejména při hodnocení stávajícího a předchozího systému vzdělávání na základních školách. V dotazování jsme se zabývali tvorbou ŠVP, mezipředmětových vztahů, projektů, splnění očekávaných výstupů, didaktickým materiálům a kladům a záporům samotných ŠVP. Za největší klad je považována individuální profilace jednotlivých škol a volná ruka při sestavování plánu. Jako největší zápor dotazovaní uvedli problémy při přestupech žáků na jinou školu. Ukázalo se však, že by řešením mohly být jednotné ŠVP v rámci krajů či menších okresů.

Z výsledků výzkumu se ukázalo, že většina dotazovaných je spíše nespokojena se stávající podobou školních vzdělávacích programů, ale snaží se situaci měnit, což považujeme za velmi důležitý postoj. K vytváření ŠVP je důležitá praxe, díky níž lze vytvářet ŠVP způsobem, který bude vyhovující.

SEZNAM ZKRATEK

Čj - Český jazyk

M - Matematika

NIDV- Národní institut pro další vzdělávání

Prv - Prvouka

Př - Přírodověda

RVP - Rámcový vzdělávací program

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro Základní vzdělávání

ŠVP - Školní vzdělávací program

VI - Vlastivěda

VÚP - Vzdělávací ústav Praha

SEZNAM LITERATURY

BĚLECKÝ, Zdeněk et al. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. V Praze: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 75 s. ISBN 978-80-87000-07-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Překlad Vladimír Jůva, Vendula Hlavatá. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HELUS, Z., PIŤHA, P. Pojetí I. stupně povinné školní docházky in *Vzdělávací program Obecná škola 1. - 5. ročník*, MŠMT, 1997.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOUSKA, Martin. Lisabonská strategie. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2006 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument2860.html>

<http://www.3zsraho.cz/down.php>

http://www.zsluzna.cz/ms_sk_rad.pdf

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/ucebni-dokumenty>

<http://www.nuv.cz/>

<http://www.zsdlouhylan.cz/cz/o-skole/>

Informace o zapojení České republiky do vzdělávacích projektů OECD (2013-2015). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Msmt.cz. Nestr. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z WWW:

<<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/organizace-pro-ekonomickouspolupraci-a-rozvoj-oecd.>>

Lisbon Agenda. *Eurydice at NFER* [online]. 2008 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <https://www.nfer.ac.uk/nfer/index.cfm?9B2730F6-C29E-AD4D-03AB-1011FA252DC9>

LISBON EUROPEAN COUNCIL. *PRESIDENCY CONCLUSIONS* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z WWW:

http://www.consilium.europa.eu/cs/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm

Mezinárodní šetření PISA 2012 (2014). Česká školní inspekce [online]. Csicr.cz. s. 27 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z WWW:

<<http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Ceskaskolni-inspekce-zverejnuje-zpravu-z-setreni>.>

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z WWW:<http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.

Reforma školství v České republice: Varianty. [online]. Praha: Člověk v tísní – společnost při ČT, o. p. s., 2006 [cit. 2015-12-22]. Dostupné z WWW: <http://www.varianty.cz/reforma-prirucka.pdf>

SPIPKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-942-9.

Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání : stav k 1.1.2010. 2., přeprac. vyd. Třinec: RESK, 2010. ISBN 978-80-904324-1-3.

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 (2015). Vzdělávání 2020 [online]. Vzdělávání 2020.cz. Nestr. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.vzdelavani2020.cz/>>

Školní vzdělávací program, 3. základní škola Rakovník

Školní vzdělávací program, Základní škola Lužná

Školní vzdělávací program, Základní škola Na Dlouhém lánu, Praha 6

Učení je skryté bohatství. Zpráva Mezinárodní komise UNESCO Vzdělání pro 21. století. UVRŠ, PF UK, Praha 1997.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.*

Vzdělávací program Národní škola: Vzdělávací program pro 1.-9. ročník základního školství. . Asociace pedagogů základního školství ČR, MŠMT, 1997.

Vzdělávací program Obecná škola: Vzdělávací program pro 1.-5. ročník základního školství., MŠMT, 1997.

Vzdělávací program Základní škola: Vzdělávací program pro 1.-9. ročník základního školství., MŠMT, 1996.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.*

Příloha č. 1 - Učební plán vzdělávacího programu Základní škola

UČEBNÍ PLÁN ZÁKLADNÍ ŠKOLY, 1. - 9. ROČNÍK

Předmět	Ročník									Minimum 6. - 9.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
Český jazyk	9	10	10	7	7					16
Cizí jazyk				3	3	x)	x)	x)	x)	12
Matematika	4	5	5	5	5					16
Prvouka	2	2	3							
Přírodověda				3	4					
Vlastivěda										
Chemie										4
Fyzika										6
Přírodopis										6
Zeměpis										6
Dějepis										6
Občanská výchova						x)	x)	x)	x)	4
Rodinná výchova										4
Hudební výchova	1	1	1							4
Výtvarná výchova	1	1	1	4	4					6
Praktické činnosti	1	1	1							4
Tělesná výchova	2	2	2	2	2					8
Volitelné předměty										6
Týdenní dotace povinných předmětů	20	22	23	24	25	27	28	30	30	
Nepovinné předměty										

x) V 6. - 9. ročníku o časové dotaci jednotlivých vyučovacích předmětů rozhodne ředitel školy tak, aby se vyučovalo všem předmětům učebního plánu daného ročníku, byl naplněn daný minimální počet hodin pro předmět a dodržena týdenní časová dotace. U volitelných předmětů v 7. - 9. ročníku ředitel školy rozhoduje i o jejich zařazení do ročníku.

Minimální počet hodin pro jednotlivé předměty v 6. - 9. ročníku: český jazyk - 16, cizí jazyk - 12, matematika - 16, chemie - 4, fyzika - 6, přírodopis - 6, zeměpis - 6, dějepis - 6, občanská

výchova - 4, rodinná výchova - 4, hudební výchova - 4, výtvarná výchova - 6, praktické činnosti - 4, tělesná výchova - 8, volitelné předměty - 6.

Poznámky

1. V 1. - 3. ročníku ZŠ lze vyučovat předmětům v blocích, v menších časových celcích než je 1 vyučovací hodina a jednotlivé řízené činnosti kombinovat a propojovat při zachování celkové týdenní časové dotace pro jednotlivé vyučovací předměty.

2. Český jazyk

V 1. ročníku ZŠ má předmět komplexní charakter.

Ve 2. - 5. ročníku ZŠ má složky specifického charakteru

čtení a literární výchova

jazykové vyučování

slohový výcvik

psaní

O časové dotaci jednotlivých složek rozhodne vyučující.

Ve 2. - 5. ročníku ZŠ se psaní vyučuje v týdnu zpravidla v menších časových celcích, než je celá vyučovací hodina.

V 6. - 9. ročníku ZŠ má složky specifického charakteru:

jazykové vyučování

literatura

slohový výcvik

O časové dotaci jednotlivých složek rozhoduje vyučující.

3. Cizí jazyk

Ve 4. - 9. ročníku ZŠ škola organizuje výuku zpravidla jazyka anglického nebo německého podle zájmu žáka a podmínek školy (dále viz poznámka 9).

4. Přírodověda, Vlastivěda

Ve 4. a 5. ročníku ZŠ o časové dotaci jednotlivých předmětů a o organizaci výuky rozhodne ředitel školy po dohodě s vyučujícím tak, aby se vyučovalo oběma předmětům učebního plánu v daném ročníku.

V rámci dané časové dotace se vyučuje i učivu z oblasti výchovy ke zdraví v rozsahu 40 hodin celkem za 4. a 5. ročník.

5. Hudební výchova, Výtvarná výchova, Praktické činnosti

Ve 4. a 5. ročníku ZŠ o časové dotaci jednotlivých předmětů a o organizaci výuky rozhodne ředitel školy po dohodě s vyučujícím tak, aby se vyučovalo všem předmětům učebního plánu v daném ročníku.

6. Praktické činnosti

V 1. – 9. ročníku ZŠ o výběru jednotlivých témat učiva a organizaci výuky v rámci podmínek školy rozhodne ředitel školy. V některých vyučovacích hodinách, podle charakteru prováděné činnosti, může být třída dělena na skupiny tak, aby byla zajištěna bezpečnost žáka a ochrana jeho zdraví.

7. Občanská výchova, Rodinná výchova

Podle podmínek školy lze vyučovat oběma předmětům integrovaně, a to jako jednomu komplexnímu předmětu s názvem Občanská a rodinná výchova při zachování celkové časové dotace.

8. Tělesná výchova

Podle pokynu MŠMT ČR čj. 14697/98 - 50 využívat možností učebního plánu ke zvýšení počtu hodin tělesné výchovy všude tam, kde jsou pro to vytvořeny odpovídající podmínky.

9. Volitelné předměty

Volitelné předměty je možno zavádět od 7. ročníku, v 8. a 9. ročníku je jejich zavedení závazné. O výběru a časové dotaci volitelných předmětů rozhodne ředitel školy; volitelným předmětům se podle jejich charakteru vyučuje po dobu nejméně jednoho pololetí.

V případě zavedení volitelného předmětu Cizí jazyk musí být jeho výuka zahájena již v 7. ročníku. Pokud se od 4. ročníku ZŠ vyučovalo anglickému nebo německému jazyku, přednostně se nabízí jazyk francouzský, ruský a španělský. Pokud se od 4. ročníku vyučovalo francouzskému, ruskému, španělskému, případně jinému jazyku, jako druhý cizí jazyk se vždy zařazuje jazyk anglický nebo německý.

Soustavu níže uvedených doporučených volitelných předmětů může ředitel školy podle pedagogických záměrů školy a potřeb žáků doplnit o další předměty s podmínkou, že jejich vzdělávací obsah bude navazovat na Standard základního vzdělávání a funkčně jej rozvíjet.

Cizí jazyk

Konverzace v cizím jazyce

Seminář a praktika z přírodovědných předmětů

Seminář ze společenskovedních předmětů

Informatika

Základy ekonomiky a účetnictví

Základy administrativy

Technické kreslení

Technické činnosti

Domácnost

10. Nepovinné předměty

Od 1. ročníku ZŠ mohou být zavedeny nepovinné předměty, které se zařazují nad rámec týdenní časové dotace povinných předmětů. Ředitel školy může koncipovat nepovinné předměty po dohodě s vyučujícím podle podmínek školy a podle zájmu žáků. Výběr a počet nepovinných předmětů není pro žáka omezen.

Cizí jazyk jako nepovinný předmět lze zavést až od 6. ročníku ZŠ.

Doporučené nepovinné předměty:

1. ročník ZŠ - přípravný zpěv

1. – 4. ročník ZŠ - individuální logopedická péče

2. – 9. ročník ZŠ - sborový zpěv

6. – 9. ročník ZŠ - instrumentální soubor

- literárně dramatická výchova

- užité výtvarné činnosti

- další cizí jazyk

- odborné kursy (první pomoc, fotografování apod.)

1. – 9. ročník ZŠ - náboženství
 - pohybové a sportovní aktivity
 - zdravotní tělesná výchova

11. Dělení tříd na skupiny žáků se řídí platným pokynem MŠMT ČR.

12. Ve třídách, které pracují podle Modifikace vzdělávacího programu ZÁKLADNÍ ŠKOLA pro specifické potřeby dětí se sociálním nebo kulturním znevýhodněním, čj. 13365/2001 - 22, se doporučuje věnovat v 6. – 9. ročníku vyšší počet vyučovacích hodin zejména předmětům Rodinná výchova a Praktické činnosti.

Příloha č. 2 - Učební plán vzdělávacího programu Obecná škola

Povinné předměty	Ročník				
	1.	2.	3.	4.	5.
<i>Platí pro žáky, kteří jsou ve školním roce 2006/07 v 1. až 3. ročníku a v 6. až 9. ročníku</i>					
Český jazyk	29 - 36	30 - 38	23 - 29	26 - 34	24 - 31
Cizí jazyk	---	---	10 - 14	10 - 14	10 - 14
<i>Platí pro žáky, kteří jsou ve školním roce 2006/07 ve 4. a 5. ročníku</i>					
Český jazyk				26 - 34	24 - 31
Cizí jazyk				10 - 14	14 - 17
<i>Platí pro žáky všech ročníků</i>					
Matematika	20 - 25	17 - 22	18 - 23	18 - 24	17 - 22
Prvouka	9 - 13	9 - 13	15 - 19	---	---
Přírodověda	---	---	---	15 - 19	14 - 18
Vlastivěda	---	---	---		
Hudební výchova	9 - 13	8 - 12	7 - 11	7 - 11	6 - 9
Výtvarná výchova	9 - 13	9 - 13	8 - 12	7 - 11	7 - 10
Tělesná výchova *)	10 - 13	9 - 11	8 - 11	8 - 11	8 - 11
Dramatická výchova, volná dispozice	5 - 8	12 - 17	4 - 6	4 - 6	3 - 5
Celkem vyučovacích hodin	20	21	24	25	26
Nepovinné předměty					

*) + 150 minut týdně rekreační pohybová výchova

Hodiny se uvádějí v procentech jako hodnoty ve volnějším mezích (počet hodin jako střední hodnota)

Poznámky k učebnímu plánu

Vyučovací jednotka:

v **1. a 2. třídě** se ponechává na úvaze učitele podle potřeb třídy, přestávky po 45 minutách s jistou volností pro uchování kontinuity,

ve **3. třídě** postupný převod na pravidelný rytmus výuky,

ve **4. a 5. třídě** se dodrží pravidelný rytmus výuky s možností spojovat předměty do bloků obsahově blízkých.

V celém průběhu prvního stupně je třeba umožnit výuku globálně, kdy se předměty prostupují.

Úvazek učitele se doplňuje buď dělením třídy v předmětu, který si toto dělení z různých důvodů vyžádá, nebo zařazením nepovinného předmětu podle podmínek školy a třídy.

Dělení tříd na skupiny žáků se řídí platnými pokyny MŠMT.

Dramatická výchova, volná dispozice - škola zařazuje dramatickou výchovu do učebního plánu podle podmínek uvedených v osnovách. V případě, že dramatická výchova nebude zařazena jako samostatný předmět, přiřadí se hodinová dotace k jednotlivým předmětům podle uvážení učitele. Pokud škola nemá podmínky (zejména personální) pro výuku dramatické výchovy, využije dotaci jako volnou dispozici pro ostatní předměty učebního plánu.

Cizí jazyk jako povinný předmět se v *OBEČNÉ ŠKOLE* vyučuje od 3. ročníku. Výuka probíhá podle učebních osnov pro 4. - 9. ročník, které jsou jako celek uvedeny v materiálu **Vzdělávací program OBČANSKÁ ŠKOLA** (vydalo nakladatelství Portál v roce 1996). Výuka druhého cizího jazyka je pak zahájena v rámci volitelných předmětů v 6. ročníku OBČANSKÉ ŠKOLY. Školy s rozšířenou výukou jazyků zahajují povinnou výuku prvního cizího jazyka ve 3. ročníku podle uvedených osnov a druhého cizího jazyka v 6. ročníku.

Základní škola s rozšířenou výukou některých předmětů vyučuje předmětům učebního plánu v oblasti spodní časové dotace a zbývající počet hodin (resp. část zbývajícího počtu hodin) do maximálního počtu vyučovacích hodin se využije na rozšířenou výuku některého předmětu. Jedná se o rozšířenou výuku hudební výchovy od 1. ročníku, výtvarné výchovy od 1. ročníku, cizího jazyka od 3. ročníku a tělesné výchovy od ročníku podle druhu sportu.

Rozšířená výuka některých předmětů se nerealizuje zvýšením týdenního počtu vyučovacích hodin, ale využitím variability učebního plánu.

Rozšířená výuka jazyků, hudební, výtvarné a tělesné výchovy se realizuje tříhodinovou časovou dotací těchto předmětů.

Nepovinné předměty zavádí škola podle zájmu žáků a podmínek školy. Obsah výuky a hodinové dotace se řídí osnovami schválenými MŠMT ČR. V tomto materiálu jsou uvedeny

osnovy nepovinného předmětu náboženství a zájmových forem tělesné výchovy s možností zařazení od 1. ročníku *OBECNÉ ŠKOLY*. Nepovinný předmět cizí jazyk je možno zavést od 1. ročníku *OBECNÉ ŠKOLY* a výuka se řídí osnovami cizího jazyka uvedenými v materiálu *Vzdělávací program OBČANSKÁ ŠKOLA* (vydalo nakladatelství Portál v roce 1996).

Škola může nabízet různé typy vzdělávacích **zájmových kroužků** podle možností školy a zájmu žáků.

Příloha č. 3 - Učební plán programu Národní škola

UČEBNÍ PLÁN PRO I. STUPEŇ

Rozvrh hodin v týdnu není chápán jako dogma. Je na učiteli, jak si rozvrhne denní program výuky, při zachování časových proporcí jednotlivých předmětů v týdnu. Vyučovací jednotkou nemusí být vyučovací hodina v tradičním pojetí, ale i jiný časový úsek s vnitřní logickou stavbou, který zřejmě bude v podmínkách 1. stupně převážně kratší. V opačném případě je nutno dodržovat zásady hygieny školní práce (přestávky, relaxace a pod.) 1.stupeň je z hlediska organizačního ideálním prostředím pro realizaci tzv. projektové metody .

Nadstavbová část umožňuje:

- diferenciaci žáků podle zájmů a schopností
- zvýšenou individuální pomoc (v dočasných nebo trvalých skupinách), což vytvoří podmínky pro úspěšnou učební činnost všech jakkoliv handicapovaných žáků
- rozvoj schopností talentovaných žáků.

Předměty v této části by měly umožnit žákům realizovat své zájmy a schopnosti tam, kde je předpoklad, že budou úspěšní. Individuální pomoc žákům lze uskutečňovat formou konzultačních hodin, kurzů pro žáky s poruchami apod.

Učební plán

předmět ročník 1. 2. 3. 4. 5.

Český jazyk 7 7 8 8 7

Matematika 4 4 4 4 4

Prvouka 2 2 3 - -

Vlastivěda - - - 1 2

Přírodověda - - - 2 2

Hudební výchova 1 1 1 1 1

Výtvarná výchova 1 1 1 1 1

Pracovní výchova 1 1 1 1 1

Tělesná výchova 2 2 2 2 2

Základní část 18 18 20 23 23

Minimum nadstavbové části 1 3 2 1 1

Týdenní minimum 19 21 22 24 24

Počet povinných hodin pro žáky musí být stanoven v rozpětí:

1. ročník 19 - 21

2. ročník 21 - 23

3. ročník 22 - 24

4. ročník 24 - 25

5. ročník 24 - 26

Součet povinných vyučovacích hodin v týdnu musí být v rozpětí 112-115 hodin.

Škola tedy při plánování zařadí dle konkrétních podmínek a svého pedagogického záměru do učebního plánu ještě další 2 - 5 hodin z nadstavbové části. (Součet týdenního minima výše vedeného je 110 hodin.) Tyto hodiny jsou pro žáky povinné.

Z toho důvodu je důležité, aby škola sestavila konkrétní podobu učebního plánu pro třídu vždy na celých 5 ročnících.

Kromě povinných předmětů může škola dle svých možností a zájmů žáků zařadit v nadstavbové části ještě další předměty nebo hodiny, které jsou nepovinné.

V rámci týdenního plánu je možné podle potřeby a v souladu s platnými předpisy třídu dělit na skupiny.

Obsahový popis předmětů nadstavbové části je uveden v samostatné kapitole.

POZNÁMKY:

V 1. - 3. ročníku nejsou cizí jazyky zařazeny v základní části učebního plánu. Program předpokládá, že v těchto ročnících si žáci během vyučování vytvoří určitou slovní zásobu. Cílem zde není učit jazyku, ale vyvolat zájem o jeho zvládnutí. Od 4. ročníku je cizí jazyk již v základní části učebního plánu. Výuku lze organizovat bez ohledu na postupný ročník (skupina začátečníků, pokročilejších).

Pracovní výchova je v plánu dotována 1 hodinou. Nemusí být vždy vyučována v samostatné vyučovací jednotce. Obsah učiva tohoto předmětu lze aktuálně zařazovat do předmětů, v nichž to umožňuje právě probírané téma. Tím se zvýší jejich hodinová dotace. Činnosti je možné diferencovat pro dívky a chlapce.

Dramatická výchova je zařazena v nadstavbové části. Její prvky se však budou uplatňovat téměř ve všech předmětech.

Tělesná výchova není chápána pouze jako samostatný vyučovací předmět. Přiměřené formy tělesné výchovy se mohou podle potřeby uplatňovat v průběhu celého vyučování.

Příloha č. 4 - pokládané otázky

1. Jak vznikal ŠVP na vaší škole?
2. Jak jste spokojen(a) se ŠVP Vámi vyučovaného předmětu?
3. Navrhl(a) byste nějaké změny v ŠVP, pokud jste byl/a spolutvůrcem programu vidíte postupem času něco, co byste chtěl/a změnit?
4. Jak je pro vás složité změnit ŠVP?
5. Co vám pomohlo při vytváření ŠVP ?
6. Kdo určoval zaměření vaší školy, měl(a) jste možnost vyjádřit svůj vlastní názor k tomu to tématu?
7. Jakou formou funguje spolupráce učitelského sboru při vytváření mezipředmětových vztahů?
8. Spolupracujete se svými kolegy při vytváření projektového vyučování? Uveďte výhody a nevýhody projektového vyučování.
9. Myslíte, že je pro děti dobré, aby se učily podle ŠVP, nebo byly podle vašeho názoru dřívější systémy výuky vhodnější?
10. Jaké výhody a nevýhody podle vás přinesl RVP a z něj vycházející ŠVP do školního vzdělávání?
11. Domníváte se, že je možné dosáhnout všech očekávaných výstupů, které jsou stanoveny v RVP daných předmětů?
12. Myslíte si, že rodiče ovlivňuje při výběru školy ŠVP?
15. Vytvářeli byste raději ŠVP individuálně či skupinově?
16. Myslíte si, že by bylo vhodné mít jednotné ŠVP pro všechny základní školy v ČR?
17. Sestavujete ŠVP dle Vámi vybraných učebnic?
18. Raději než učebnice používám vlastní výukové materiály související s ŠVP?
19. Přizpůsobujete ŠVP výběr výukových materiálů (učebnice, pracovní listy, vlastní materiál...)?
20. Omezuje Vás elektronická třídní kniha ve výuce?

Anotace

Jméno a příjmení:	Martin Donát
Katedra:	Primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání do školního vzdělávacího programu České republiky na prvním stupni základní školy
Název v angličtině:	Pros and cons the implementation of the framework educational program for elementary education into school educational program
Anotace práce:	Práce se zabývá popisem reformy školství v Československu později v České republice a monitorováním stavu spokojenosti pedagogů se současnou strategií vzdělávání na prvním stupni základních škol. Konkrétní zaměření práce jsou klady a zápory implementace Rámcového vzdělávacího programu do školních vzdělávacích programů základních škol. Výzkum byl prováděn na třech základních školách, které byly zvoleny na základě velikosti obce, ve kterých se nachází a počtu žáků. Shromažďování dat bylo provedeno metodou dotazování a rozhovoru s pedagogy na prvním stupni základních škol.
Klíčová slova:	vzdělávací programy, Rámcové vzdělávací programy, RVP, školní vzdělávací programy, ŠVP, implementace, 1. stupeň ZŠ, základní škola
Anotace v angličtině:	he thesis describes school reforms in Czechoslovakia and later in the Czech Republic as well monitors a status of satisfaction of educators with the current educational strategy in elementary schools. The specific aim of the thesis are the pros and cons of implementation of the Framework Educational Programme for Basic Education into the school educational programmes. The research was conducted at three elementary schools, which were selected on the basis of the size of the municipality, in which the school is located. The data collection was conducted by a

	questionnaire method and interviews with teachers at the elementary schools.
Klíčová slova v angličtině:	educational programs, Framework educational programs, FEP, implementation , 1st grade school, elementary school,
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Učební plán vzdělávacího programu Základní škola Příloha č. 2 - Učební plán vzdělávacího programu Obecná škola Příloha č. 3 - Učební plán programu Národní škola Příloha č. 4 - pokládané otázky
Rozsah práce:	63 stran
Jazyk práce:	CZ